Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια.—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'. ✵ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 25 ΤΟΥ ΜΑΗ 1908 ✵ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2 ✵ ΑΡΙΘΜΟΣ 297

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ἱστορικὰ ξεγυμνώματα (συνέχεια).
ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ. Κουβέντες. — Ὁ Μελίσσης.
ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗΣ. Κυνισμὸς καὶ κυνικοί. (Μετάφραση Π. Βασιλικοῦ) (συνέχεια).
ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ διηγημένες ἀπὸ ἀρρώστους (Ἀπὸ τὴν κλινικὴ Γερ. Φωκᾶ).
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Πέρα ἀπὸ ἕνα δράμα.
ΙΞΙΟΝΑΣ Νέα βιβλία.—Τὰ Ὡραῖα: Τρελλὰ Τραγούδια Γ. Περγιαλίτη.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Μελικέρτης, Ἑσπερίτης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΕΝΑ ΔΡΑΜΑ

Στὴ γενικώτερη συζήτηση, ποὺ ἀνοίξαμε μὲ τὸν φίλο μου, τὸν κ. Πέτρο Βασιλικό, ἀπὸ ἀφορμὴ ἑνὸς θεατρικοῦ μου ἔργου, ἕνα πρᾶμα φάνηκε ἀπ' τὴν πρώτη ἀρχή: Πῶς δὲν ἤτανε βολετὸ νὰ συφωνήσουμε στὰ γενικὰ ζητήματα, ποὺ μᾶς ἔφερε ὁ λόγος, ὅσο κι' ἂν φάνηκε πῶς οἱ παράλληλες γραμμὲς τῆς συζήτησής μας τείνανε νὰ συναντηθοῦνε κάπου. Τὸ φαινόμενο ἤτανε ἁπλῆ ὀπτικὴ ἀπάτη. Δὲν εἶναι ὅμως τοῦτο ποὺ μὲ στενοχωρεῖ. Ἀπαραίτητο δὲν εἶναι κάθε συζήτηση νὰ τελειόνῃ σὲ μιὰ ὁμοφωνία, νομίζω μάλιστα, πῶς ἂν ἕνα πρωῒ ὅλοι οἱ ἄνθρῶποι βρίσκονταν σύφωνοι σὲ γοῦστα, γνῶμες, ἰδέες, θὰ ἤτανε κ' ἡ ὥρα νὰ σημάνῃ ἡ Δευτέρα Παρουσία. Οὔτε ἀκόμα νομίζω πῶς μιὰ συζήτηση μὲ τὸ νὰ μὴ φτάνῃ σ' ἕνα ἐπιθυμητὸ ἀποτέλεσμα, καταντάει περιττή, ἂν μᾶς δίνῃ στὸ τέλος καθαρὰ τὸ φιλοσοφικό, τὸ ἐπιστημονικὸ ἢ τὸ αἰσθητικὸ credo δυὸ ἀνθρώπων, ποὺ ξέρουνε νὰ σέρνουν τὸν χορὸ τῶν ἰδεῶν, κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ Παλαμᾶ. Γι' αὐτὸ ἐκεῖνο ποὺ μὲ μέλει στὸν ἀγῶνα μας μὲ τὸν κ. Βασιλικό, εἶναι πῶς νὰ διαφωνήσουμε στὸ τέλος κανονικὰ καὶ μὲ τὸ ἀζημίωτο, παίρνοντας καθένας ἐκεῖνο ποὺ τοῦ ἀνήκει.

Ἡ διαφορά μας θαρρῶ πῶς καταστάλαξε στὸ ζήτημα τῆς κοινωνικῆς σημασίας τῆς τέχνης. Ἀπάνω στὸ ζήτημ' αὐτὸ εἶπα σὲ προηγούμενο ἄρθρο μου ὅ,τι νόμισα πῶς εἶχα νὰ πῶ. Ὁ φίλος μου καὶ κριτικός μου δὲν τὰ βρῆκε οὔτε ἀρκετά, οὔτε καθαρὰ καὶ μὲ ξανασέρνει πάλι στὸ στίβο. Δὲν ἔχω καμμιὰ δυσκολία νὰ ξαναγυρίσω. Σὰν ποιητὴς δὲν εἶχα καμμιὰ ὑποχρέωση νὰ τὸ κάμω, οὔτε τότες οὔτε τώρα. Συνειθισμένος κ' ἐγὼ νὰ χωρίζω τὴν ποιητικὴ ζωή, τὴ ζωὴ τοῦ ὀνείρου, ποὺ εἶναι κ' ἡ ἀληθινώτερη, ἀπ' τὴν ἀστικὴ ζωή, ποὺ εἶναι συνθηματική, ἀδιαφορῶ ὁλότελα γιὰ τὴν κοινωνικὴ σημασία τοῦ ἔργου μου. Ὄξω ἀπ' τὰ σύνορα τῆς δημιουργίας, ξένος πρὸς τὰ δικά μου πλάσματα, εἶμαι στὴ διάθεση τοῦ κ. Βασιλικοῦ. Καὶ τοῦ ἀπο κρίνομαι.

Ὁ πρῶτος κόμπος, ποὺ σκόνταψε ἡ συνεννόησή μας, φαίνεται πῶς ἦταν ἡ *ἰδέα* τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου. Μιλῶντας ἐγὼ γιὰ τὴν κοινωνική του σημασία, ὑποστήριξα πῶς ἡ ἀξία του εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπ' τὴ τάξη τῶν ἰδεῶν πού τὸ κινᾶνε. Ὁ κριτικός μου, ἀνεξήγητα ξαφνισμένος ἀπὸ τὴν παρατήρησή μου, μὲ ρωτάει ἀνέλπιστα, τί θὰ μείνῃ ἀπ' τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο ἂν ἀφαιρέσω τὴν *ἰδέα* του. Μὰ ἐγὼ δὲν περιφρόνησα τὴ θέση τῆς *ἰδέας*, τὴν *ὥρισα* καὶ τὴν *ξεχώρισα*. Στὸ μηχανισμὸ τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας ὑπάρχουνε δυὸ τρόποι, ποὺ ἀπὸ καιρὸ τοὺς παρατήρησε κι' ὁ Γκαῖτε. Στὸν ἕναν ὁ καλλιτέχνης ξεκινάει ἀπ' τὴ συγκίνηση ποὺ τοῦ δίνουν τὰ πράματα, γιὰ νὰ ὑψωθῇ στὴν ἰδέα, ποὺ εἶναι τότες ὁ *διανοητικὸς τύπος* τῆς σύνθεσής του, κι' ἀπορρέει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴ σύνθεση, μὲ κάποια ὑποσυνείδητη συμμετοχὴ τοῦ ποιητῆ. Στὸν ἄλλον τρόπο, ὁ ποιητὴς ξεκινάει ἀπὸ μιὰν ἰδέα, ἀπὸ ἕναν *διανοητικὸ τύπο*, γιὰ νὰ κατέβῃ στὴ συναισθηματική της παράσταση, ἐφαρμόζοντας τὴν ἰδέα του στὴν καλλιτεχνική του σύνθεση. Ὁ κριτικός μου, ὅπως φαίνεται ἀπ' τὴ συζήτησή του, ἔχει στὸ νοῦ του τὸν δεύτερο τρόπο καὶ γι' αὐτὸ μὲ ρωτάει ποιὰ στοιχεῖα ὀμορφιᾶς θὰ μείνουν στὸ ἔργο ἂν λείψῃ ἡ ἰδέα καὶ μείνῃ μονάχα τὸ ντῦμα της. Μὰ ὅπως καὶ νἆναι, ἀφίνοντας τὸν κριτικό μου σὲ ὁποιαδήποτε ἀντίληψη θέλει τῆς ἰδέας τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου, ἐξακολουθῶ νὰ ξεχωρίζω τὴ συναισθηματικὴ ἐπιρροὴ καὶ τὴν αἰσθητικὴ ἀκόμα ἐντύπωση ποὺ δίνει ἕνα καλλίτεχνικὸ ἔργο, χώρια ἀπ' τὴν ἰδέα, ἀπ' τὴν ὁποία πηγάζει, χώρια ἀπ' τὴν ἰδέα στὴν ὁποία συγκεντρώνεται. Καὶ στὴ ζωὴ ἀκόμα κάθε φαινόμενο ἔχει τὴν ἀτομική του αἰσθητικὴ παράσταση, χώρια ἀπ' τὰ αἴτια ποὺ τὸ γεννοῦνε, χώρια ἀπ' τὴ βαθύτερη βιολογικὴ ἢ κοινωνικὴ σημασία του. Σὲ λίγα πνεύματα εἶναι δοσμένο, τόσο μπροστὰ στὰ φυσικά, βιολογικὰ καὶ κοινωνικὰ φαινόμενα, ὅσο καὶ μπροστὰ στὰ αἰσθητικά, νὰ «συλλαμβάνουν» τὴν ὁλοκληρωτική τους εἰκόνα καὶ σημασία. Καὶ ὄχι μονάχα τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τὰ χωριστὰ ἀπ' τὴν ἰδέα στοιχεῖα τῆς ὀμορφιᾶς ἑνὸς ἔργου, μποροῦν νὰ μᾶς δώσουν μιὰν αὐτόνομη αἰσθητικὴν ἐντύπωση, κάθε βαθμοῦ, ὅσο κι' ἂν ἀποκρούῃ ἡ σκέψη μας τὴ γεννήτρα τους ἰδέα. Ἂν ὁ νόμος αὐτὸς δὲν ἤτανε ἀληθινός, τότες τὴν αἰσθητικὴ συγκίνηση θὰ μᾶς τὴν ἔδιναν μόνο τὰ ἔργα ποὺ εἶναι σύφωνα μὲ τὶς ἰδέες μας. Μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ ὁ κριτικός μου πῶς γίνεται τοῦτο: Σὲ τέτοια περίσταση ἕνα ἔργο πεσσιμιστῆ θὰ ἤτανε στεῖρο ἀπὸ κάθε συναισθηματικὴ ἐπιρροὴ καὶ ἀπὸ κάθε αἰσθητικὴ ἀξία γιὰ ἕναν ὀπτιμιστή. Καὶ πάει λέοντας. Ὅμως μιὰ ἐκλεκτὴ ψυχή, ἀνοιγμένη σ' ὅλα τὰ φανερώματα τοῦ ὡραίου, μπορεῖ νὰ λάβῃ ἕναν ἴδιο βαθμὸ αἰσθητικῆς συγκίνησης ἀπὸ ἕνα ἔργο τοῦ Γκαῖτε κι' ἀπὸ ἕνα ἔργο τοῦ Λεοπάρδη. Θὰ ἤτανε περιττὸ νὰ πολλαπλασιάσω τὰ παραδείγματα. Κ' ἐπειδὴ ὁ κριτικός μου φέρνει τὸ λόγο καὶ στὸ δικό μου ἔργο καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐπιτυχία του μὲ τὴ συφωνία τῶν *ἰδεῶν*, ἀνάμεσα κοινοῦ καὶ ἔργου, (ἑνὸς ἔργου ποὺ ἄξιζε τὸ κοινό του) βιάζομαι νὰ τοῦ δώσω μερικὲς ἐξήγησες. Ποιὰ εἶναι ἡ ἰδέα ποὺ βγαίνει ἀπ' τὸν «Α. Μάρθα»; Ὑποθέτω τοῦτη: Τ' ὄνειρο ἀνώτερο ἀπ' τὴν πραγματικότητα, τὸ ψέμα ὀμορφότερο ἀπ' τὴν ἀλήθεια, τὸ παλάτι τὸ χτισμένο στὴ θάλασσα ποιὸ στερεὸ ἀπ' τὸ παλάτι τὸ διπλοθεμελιωμένο στὴ στερεὰ γῆ, ὁ θάνατος, σὰ συνέχεια ἑνὸς ὄμορφου ὀνείρου, προτιμώτερος ἀπ' τὴ ζωή, σὰ συνέχεια μιᾶς ἄσχημης πραγματικότητας. — Ὑποθέτει ὁ κριτικός μου πῶς ἡ θεατρικὴ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου μου ὀφείλεται στὴ συναισθηματικὴ ἐπιρροὴ τῆς ἰδέας, ποὺ βγαίνει ἀπ' τὸ ἔργο; Τὸν βεβαιόνω πῶς ὄχι. Τὰ ἐννέα δέκατα τῶν θεατῶν, ποὺ χειροκροτήσανε τὸ ἔργο, ἤρθανε νὰ μοῦ παραπονεθοῦνε γιὰ τὴ λύση του. Καὶ ὅμως ἂν ἡ λύση του ἤτανε διαφορετικὴ ἡ κεντρικὴ αἰσθητικὴ ἰδέα τοῦ ἔργου θὰ γκρεμιζότανε πρόρριζα. Ὅ,τι συγκίνησε στὸ ἔργο ἤτανε τἀνθρώτινα στοιχεῖα του, οἱ τύχες τῶν ἡρώων του, ἡ δραματική του σύνθεση, τὸ κομάτι τῆς ζωῆς ποὺ ἀντικρύσανε μπροστά τους. Ἔτσι συχνὰ ἕνα καλλιτεχνικὸ ἔργο μὲ διαφορετικὰ στοιχεῖα ἐνεργεῖ στὸν πολὺ κόσμο καὶ στὸ ἐκλεκτὸ κοινό, ποὺ ὑψώνεται ὡς τὴν ἰδέα του. Ὅμως ἐνεργεῖ καὶ σ' αὐτοὺς καὶ σὲ κείνους. Αἰώνιο στοιχεῖο τραγικῆς συγκίνησης εἶναι τὸ σκιάχτρο τῆς Μοίρας, ὁ βραχνᾶς ποὺ πατεῖ τὰ στήθια τῶν δραματικῶν ἡρώων, κι' ὅλα τά στήθια, ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ κ' ἐκεῖνοι ποὺ χειροκροτήσανε χωρὶς νὰ καταλάβουν, τὴν καταστροφή, πολὺ ἀργότερα σκεφτήκανε νὰ ἰδοῦνε ἂν ἡ καταστροφὴ ἤτανε *ἐπαρκῶς δικαιολογημένη*. Τὴν ἄλλη μέρα ἕνα παλλικάρι σκοτώθηκε στὴ γειτονιά μου ἀπὸ ἀγάπη. Ὅλοι κλάψανε τὴ μοῖρα του. Σὰ σκουπίσανε τὰ δάκρυά τους, σκεφθήκανε πῶς οἱ αἰτίες τοῦ θανάτου του δὲν ἤτανε καὶ τόσο λογικές. Ὅμως ὁ βραχνᾶς τῆς Μοίρας πλάκωνε ἀκόμα ὁλωνῶν τὰ στήθια. Ἔτσι τὰ πράματα ποὺ κινοῦνται ἔχουν συχνὰ τὴν αἰσθητική τους χωριστὰ ἀπ' τὶς ἰδέες ποὺ τὰ κινοῦν.

Θὰ εἶχα νὰ πῶ λίγα λόγια ἀκόμα γιὰ τὴν ἠθικὴ τῆς τέχνης. Ὁ κριτικός μου λέει πὼς δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθῇ ἕνα ἔργο ὡραῖο ποὺ νὰ μὴν εἶναι μαζὶ καὶ ἠθικό. Καὶ μὲ τὴν ὑπόθεση πὼς τοῦ ἀποδίδω μιὰ μπουρζουαδικὴ ἀντίληψη τῆς ἠθικῆς, μοῦ δίνει μερικὲς ἐξήγησες ποὺ θάτανε καὶ περιττές. Κ' ἐγὼ προσθέτω πὼς κάθε ἔργο ὡραῖο εἶναι καὶ ἀναγκαστικὰ ἠθικό, ἀκριβῶς ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς ὀμορφιᾶς του. Νὰ καὶ μιὰ διαφωνία ποὺ μοιάζει συφωνία.

Ὁ κριτικός μου τελειόνει μὲ μιὰν ἀποτροπίαση γιὰ μερικὰ πρόσωπα δραματικά, ποὺ δὲν ἀνταποκρίνονται στὰ ἰδανικὰ τῶν κοινωνικῶν ἀνθρώπων, ποὺ προκρίνει κι' ἀγαπᾷ. Δὲν ὑποθέτω πὼς ὁ κριτικός μου στὴν ἀντίληψή του αὐτὴ δίνει γενικώτερη σημασία, ἀπ' τὴν προσωπική του ἐκτίμηση. Κάθε ἄνθρωπος ποὺ ζῇ, χαίρεται, ὑποφέρει, πολεμάει καὶ πεθαίνει μὲ τὸ φυσικό του καὶ μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζήσῃ στὸν κόσμο τῆς τέχνης, ὅπως ζῇ καὶ στὸν πραγματικὸ κόσμο. Κάθε πόνος ἀνθρώπινος καὶ κάθε ἀνθρώπινη χαρὰ εἶναι δεκτὴ στὰ Ἠλύσια τῆς τέχνης. Κάθε ζωὴ δυνατὴ γιὰ ἀδύνατη, ἡρωϊκὴ γιὰ λιγόψυχη, ροδοκόκκινη ἀπὸ ὑγεία γιὰ χλωμὴ ἀπ' τὴν ἀρρώστεια, ἔχει τὸ ἐλεύθερο νὰ καθρεφτιστῇ στὴ μαγικὴ λίμνη ποὺ ἁπλόνει κάτω της ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ. Σκοπὸς τῆς τέχνης δὲν εἶναι νὰ δώσῃ οὔτε πρόσωπα γιὰ μίμηση, οὔτε παραδείγματα γιὰ διδασκαλία. Μὲ τέτιο μέτρο τὰ ἐννέα δέκατα ἀπ' τὰριστουργήματα τῆς τέχνης ἔπρεπε νὰ παραδοθοῦνε στὴ φωτιά. Κι' ἀπὸ τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτὸ δὲν ξέρω ἂν θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ γιὰ νὰ χάσῃ ὁ κόσμος.

Ἀποχαιρετῶντας τὸν φίλο καὶ κριτικό μου θέλω νὰ πιστέψῃ πὼς ξεχνῶ ὁλότελα τὸ δικό μου ἔργο. Θέλησα μονάχα νὰ δώσω μερικὰ ἄρθρα ἀπ' τὸ αἰσθητικό μου credo. Ἔχω ὅλη τὴν ἀνεξιθρησκεία γιὰ τὰ δόγματα τῶν ἄλλων. Ὁ κόσμος εἶναι μεγάλος καὶ γιὰ τὶς ἰδέες τὶς δικές μου καὶ γιὰ τὶς ἰδέες τοῦ κριτικοῦ μου. Θὰ ἤθελα μόνο—ἂν μοῦ τὸ συχωροῦσε ὁ ἀγαπητός μου φίλος—νὰ τοῦ ἐπαναλάβω τὰ λόγια ποὺ εἶπε ὁ Ἀμλέτος στὸν γερο—Πολώνιο. Ὁ Βασιλικὸς εἶναι ποιητής. Ἔχει κι' αὐτὸς μιὰ κόρη ὄμορφη, τὴν τέχνη του. Ἂν λοιπὸν ἡ κόρη του εἶναι ὄμορφη καὶ τίμια, ἂς τὴ συβουλέψῃ νὰ μὴν ἀφίνῃ τὴν ὀμορφάδα της νἄχῃ πολλὰ νταραβέρια μὲ τὴν τιμιότητά της.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Σ. Ν. Τὸ παραπάνω ἄρθρο, δοσμένο ἀπὸ καιρὸ στὸ «Νουμᾶ» δὲν μπῆκε ὡς τώρα ἀπὸ πληθώρα ὕλης. Στὸ γενικὸ χαραχτῆμα ποὺ πῆρε ἡ συζήτηση ἀνάμεσα στοὺς συνεργάτες μας, θαρροῦμε πὼς δὲ βλάφτει ἡ ἀργοπορία.

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Τὸ γυρισμό σου καρτερῶ
σὰ σκλαβωμένο, ἄγριο χελιδόνι
ποὺ στὶς χινοπωριάτικες
πνοὲς ζητεῖ νὰ χαιρετίσῃ
ὄχι τὴ μοῖρα ποὺ γοργὴ
μὲ τὸ χειμῶνα ταῖρι της, σιμώνει
μὰ κάποιαν ἄνοιξη κρυφή,
ποὺ ἀνθεῖ στὴν πεθαμένη δύση.

ΕΣΠΕΡΙΤΗΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

Ο ΜΕΛΙΣΣΗΣ

Εἶναι τὸ τζάκι παλαιϊκό, καὶ εἶναι ἀπάνουθες ξεσηκωμένα ἀπὸ χέρι τεχνίτη ποὺ θὰ σκάλιζε στὸ δάσο τὰ κέδρινα κανάτια, δυὸ γεράκια. Φαντάζουνε πὼς μάχουνται, μὲ τὰ φτερὰ ἁπλωμένα καὶ νυχοπαλεύοντας. Ἀχνίζει πάντα ἐδῶ, ἡ μουσκεμένη ἀπὸ χορταρίσιον ἄχνα πνοὴ τοῦ σπιτιοῦ, καὶ τ' ἄχυρα ἀναμοδεύουντοι θησαυρωμένα στὸ ἀνάσασμα τοῦ βωδιοῦ. Σιγαλεμένη ζωὴ σκέπεται ἀπὸ τὶς ἀραδιαστὲς καλαμωτὲς ὅθε ἀνασταίνεται καὶ ζεῖ καὶ βασιλεύει τὸ κουκούλι, σὲ κυματίσματα λάτρας κ' εὐτυχισμοῦ. Οἱ τράβες καὶ οἱ σκεποδεσιὲς φέρνουνε κολλημένους σταυροὺς ἀπὸ λαμπαδίσια κομάτια καμωμένους, δείχνοντας καὶ σημαδεύοντας τὰ εὐκέλαια τῆς γενιᾶς, ὡς τὸ στερνὸ τοῦτο χρόνο. Ὁ γιοῦκος μὲ τὰ σκουτιὰ στέκει ἀπανωτὸς καὶ πλούσιος. Ἀσημοπιστόλα, κρέμεται κάπου, φλασκιὰ γιὰ μπαρουτόσκαγα καπνισμένα, κ' ἕνα μάτσο ξερὲς κοκκινοπιπεριές. Δυὸ τριχούσες κρέμουνται σὰ θεριῶνε τομάρια. Ἕνας ἀργαλειὸς στημένος κοντὰ ἐκεῖ φωτίζεται ἀπὸ τὸ λυχνάρι κρεμαστὸ σὲ λυχνοστάτη ψηλό. Ἡ Διαμαντούλα ὑφαίνει πανὶ πολύκρουστο, ποὺ ξεδιπλώνεται σ' ὀργιὲς ζωντανεύοντας σὲ παρδαλὲς χρωματισιὲς μιὰ χαρὰ τοῦ σπιτιοῦ, ὡσὰν καλοπροαίρετο στολίδι. Τὸ βώϊδι μαυρολογάει παράμερα, ἐκεῖ ποὺ σώνει ἡ πατωμένη μεριὰ τοῦ σπιτιοῦ, καὶ πότε-πότε ρήχνει φύσημα βαρὺ ποὺ τὸ χνῶτο του φτάνει καὶ φυσάει τὴ Διαμαντούλα ζεστὸ καὶ μυρισμένο, καὶ σεῖ τὰ γνέματα. Καὶ πότε-πότε μεγανόητο γητεύει τὴ σαῖτα καὶ σταματάει στὰ χέρια της, μὲ τὰ ματιάσματά του. Ἀποσπεροῦ μιὰ θεοτικὴ ματιὰ ἀγκαλιάζει τὸ σπίτι, καὶ φωτίζει τὴ Διαμαντούλα. Ἡ γρηὰ φαίνεται στὴ γωνιά, διπλωμένη σὲ σαΐσματα καὶ χράμια, νὰ κοιμᾶται ἀκουμπῶντας τὸ κεφάλι σὲ ψηλὴ προσκεφαλάδα. Μὰ κάποτες σειέται καὶ φαίνεται πὼς ταράζει τὴ Διαμαντούλα γιὰ νὰ ἰδῇ γιατὶ στομάτησε τὸ ὑφάσιμο. Τότες καὶ τὸ βώϊδι σαλεύει, γυρίζει τὸ κεφάλι, τηράζει κατὰ τὴ μεριὰ τῆς γρηᾶς γιὰ λίγο, κιαπὲ ξαναβυθίζεται, σὲ μεγανόητη σκέψη. Ἡ Διαμαντούλα στέκει συλλοϊσμένη καὶ σὰ ν' ἀκρουμαίνεται. Τραγούδι πέφτει στὸν ἀγέρα κομματιαστὸ καὶ πάσκει νἄρθει ὡς μὲ τὸ σπίτι τριγυρνῶντας, στὸ ἀγαθό του ἀραξοβόλι, ὡσὰν ἀνεμόσυρτο κελάϊδεμα. Τὸ ἀνάσασμα τοῦ βωδιοῦ ἀχνίζει στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ ποὺ πέφτει θαμπὸ καταπάνου του, κ' ὁ καπνὸς τῆς φωτιᾶς δὲν ἀνακατώνεται νὰ τὸ θολώσει. Ἀκρουμαίνεται τηράζοντας πρῶτα ψηλάθε, μὲ σηκωμένα τὰ μάτια ὡσὰ σὲ προσευκή, κιαπὲ τὰ χαμηλόνει σιγὰ-σιγὰ σὰ νὰ φοβᾶται πὼς ὁ ἦχὸς βγαίνει ἀπὸ τὰ χτένια τοῦ ἀργαλειοῦ ἢ τοῦ μετοξοσκουληκιοῦ τὸ σάλεμα στὰ μουρόφυλλα. Ξάφνου τὸ βώϊδι σὰν ὀνειριασμένο μέσα στὴ βουβαμάρα μουκάνισμα θλιμμένο ἀφίνει. Ὕστερα τηράζει πρὸς τὴ Διαμαντούλα περίσκεφτα καὶ νοητικά, σὰ νὰ τὴν κράζει σὲ ἀνταμομίλημα βαθιό. Κείνη τρομασμένη γυρίζει καὶ τοῦ λέει : Μελίσση, Μελίσση! καὶ ἡ φωνή της τρέμει ἀλλαγμένη. Ἡ γρηὰ μάνα σαλεύεται, κυτάζει τὴ Διαμαντούλα, κ' ὕστερα τὸ βώϊδι, χαμογελάει πικραμένα, καὶ ξαναπέφτει στὸ συλλοϊσμό της μουρμουρίζοντας :

«Βλογημένο ζῶ ποὺ δὲν κλείνεις τὰ μάτια ποτέ σου....Τί ν' ἀπεικάζει τάχα στὰ συλλοϊκά του.... Ἔχει καὶ φρένα καὶ πνοὰν ἀνθρώπινη....

Ἡ Διαμαντούλα :—κοιτάζοντας πάντα τὸ Μελίσση στὰ μάτια καὶ ζυγόνοντάς τονε καλλίτερα — Μιὰ λουρίδα ὀγρή....κατι σὰν κοκκινόμπλαβη χαραμιὰ φαίνεται στὸ κορμί του.... — Ὕστερα τονὲ χαϊδολογάει καὶ ἀγγίζει τὴ μεριὰ ποὺ ἀρχίζει ἡ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*)

§ 8

Σουλιῶτες κι 'Αρβανιτισμός.

Τὸ περίλαμπρο μνημεῖο ποῦ τοὺς ἀξίζει τοὺς Σουλιῶτες δὲ στήθηκε ἀκόμα μέσα στὴν Πρωτεύουσα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. Ἴσως θὰ στηθῇ ὅτα λείψουνε μερικοὶ ποὺ καμώνουνται πῶς εἶναι πρωτοστᾶτες καὶ λαμπαδηφόροι του, ὅμως τῶχουνε γιὰ καταφρόνιο ν' ἀκούσουν πῶς συγγενεύουνε μ' Ἀρβανίτηδες, μάλιστα ὅταν εἶναι Ἠπειρῶτες, ποῦ Ἠπειρώτης δὲ γίνεται νὰ ὑπάρχῃ δίχως τὴν ἀρβανίτικη αὐτὴ συχρωματωσιά, τὴν καθιερωμένη καὶ τὴ σφραγισμένη ἀπὸ τὸν ἡρωϊσμὸ τῶ μισοαρβανίτηδων τοῦ Σουλιοῦ. Ὡς τόσο ἐκεῖνοι οἱ μερικοί, ποῦ, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, δὲν ἀρνιοῦνται τὸ Σουλιώτικο τὸν ἡρωϊσμό, ὅταν ὅμως τοὺς ὀνομάσῃς κι αὐτοὺς ὄχι μισούς, μὰ ἂς εἶναι κ' ἕνα τέταρτο Ἀρβανῖτες, τὸ σκιάζουνται. Τέτοια εἶναι τὰ δικά μας, ὡς καὶ τὰ πιὸ ἱερά. Στὴν ἀπανωσιά, καὶ πάντα μπερδεμένα. Ὁ Σουλιώτης, ποῦ εἶναι ἥρωας, δὲν πειραζει καὶ νὰ τὸν πῇς Ἀρβανίτη. Ἐμεῖς ὅμως, ποῦ ὁ ἡρωϊσμός μας ἀκόμα δὲ δοκιμάστηκε, δὲ συφέρνει νὰ τὸν κολνᾶμε ἀπάνω μας τὸν ἀρβανιτισμό, παρὰ καλλίτερα νὰ λεγόμαστε καθαροὶ Ἕλληνες, ταπεινώνοντας ἔτσι, καὶ μέσα στὸ νοῦ μας καὶ στὸν ἔξω κόσμο, ἕνα στοιχεῖο ποῦ ἡ ἱστορία μᾶς τἀπόδειξε πῶς εἶναι *τἀφρόγαλα* τοῦ Νέου τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Αὐτὲς τὶς παρατήρησες δὲ θὰ τὶς ἔκαμνα ἂ δὲν ἔβλεπα τὶς προάλλες ἐπίσημη διακοίνωση τοῦ Ἠπειρώτη Γραμματέα τῆς Ἑταιρίας «Ὁ Ἑλληνισμὸς» νὰ διαμαρτυριέται ποῦ ὁ κ Ι. Γεννάδιος ὀνόμασε τοὺς Ἠπειρῶτες Ἀρβανῖτες, καὶ πρῶτο τὸν ἑαυτό του ὁ ἄνθρωπος. Ἔτσι τονὲ φαντάστηκε ὁ Γραμματέας τὸν Ἑλληνισμό. Ἀκαδημαϊκὸ πρᾶμα, κι ὄχι ἀληθινό.

Ὅμως εἶναι πολὺ παρηγορητικὸ νὰ βλέπουμε ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὄχι μονάχα τὸ Γεννάδιο, ποῦ μὰ τὴν ἀλήθεια τιμή του, μ' ὅλο του τὸ δασκαλισμὸ νὰ νοιώθῃ μέσα του τέτοια σημαντικὴ ἀλήθεια, μὰ καὶ δυὸ ἄλλους κορυφαίους μας, ποῦ μ' ἀκόμα πιὸ πραχτικὸ καὶ πιὸ ἀνεξάρτητο μάτι συνηθίζουνε νὰ κοιτάζουνε τὰ ἐθνικά μας. Τὸν Ἠπειρώτη τὸν Ἀλέξαντρο Πάλλη, ποῦ πρῶτος τὸ φώναξε, κ' εὐκαιρία δὲν ἀφίνει νὰ μὴν τὸ ξαναφωνάξῃ πῶς εἶναι Ἀρβανίτης, ποῦ ὑπογράφεται Ἀρβανίτης, ποῦ ὡς καὶ ζουγραφίστηκε φορῶντας Ἀρβανίτικη φορεσιά, μὲ τάντρίκιο ἐκεῖνο θάρρος ποῦ ριζώνει καὶ στεριώνει τὶς μεγάλες ἰδέες καὶ τὶς κάνει ἐθνικές,—καὶ τὸ μεγάλο μας τὸ φωτοδότη ἀπὸ τὸ Παρίσι, ποῦ τὸ κάτω κάτω σ' αὐτόνα χρωστᾶμε ὅση ἀλήθεια μποροῦμε καὶ βλέπουμε σὲ πολλὰ ἐθνικά μας σήμερα, κι ὅσα ψεύτικά μας εἴδωλα τσακίζουμε. Πολλὲς φορὲς λοιπὸν τηρῶντας τον κι ἀκούγοντάς τον αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, πολλὲς φορὲς ἐρευνῶντας τὴν ψυχή του, καὶ ξανοίγοντας ἐκεῖ μέσα ἀπέραντη ἀγάπη τῆς ἀλήθειας, ἀπέραντη γενικὴ ἀγάπη, ἀδάμαστη θέληση καὶ δύναμη νὰ ἐφαρμώζῃ τὶς φωτερές του ἰδέες, συλλογίστηκα πῶς καὶ μέρος μονάχα νὰ κληρονόμησε ἀπὸ τοὺς Ἀρβανῖτες προγόνους του, πάλε μεγάλη ἡ δόξα τοῦ Ἀρβανιτισμοῦ.

Εἶναι καιρὸς νὰ τὴν ξετινάξουμε κι αὐτὴ τὴν ἐλεεινὴ πρόληψη μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες. Καιρὸς νὰ τοὺς

*) Ἡ ἀρχή του στὸν ἀριθ. 281.

λουρίδα ἡ κοκκινόμπλαβη Θὲ καὶ σῶσε !—τὸ χέρι της ματώνεται, ὁ Μελίσσης ἀναταράζεται καὶ τρεμουλιάζει τὸ πετσί του ὡς τὴν οὐρά· γυρίζει τὸ κεφάλι θλιμμένα καὶ βλέπει τὴ Διαμαντούλα ποὺ τοῦ μιλάει σιγαλά : Μελίσση μου, πῶς μοῦ τόπαθες ; Νόημά χεις καὶ δὲ σκούζεις ; Λαβωματιὰ σὲ μάτωσε ἀπ' ὀχτρικὸ λεπίδι ; Τί ἔχεις Μελίσση μου καὶ κλαῖς ; Ποῦθε νἀρχέψω νὰ στὸ εἰπῶ, μὴν εἶν' ὁ ἀφέντης μας λωβὸς καὶ δίβουλα βαρέθηκε, ἐκεῖ κ' ὁποῦ ἐκαμάτευε ; Τ' ἀποσπεροῦ νὰ ποψιαστῶ πῶς αἷμα ἐχυσώθη σπίτι μας, καὶ γδίκιωσην ἐπήρανε στὸ ἀγαθὸ ζῶ καὶ στὸ κορμὶ τοῦ βλογητοῦ καματεροῦ ;

(Σαίρνει τὰ νύχια της στὰ μάγουλά της καὶ μοιρολογάει Ὁ Μελίσσης ἀναφυσάει πονετικὰ) : Καλὲ Μελίσση, τὄλπιζες τέτοια χωσιὰ νὰ μᾶς γενῆ καὶ νὰ μᾶς ἐλαβώσουνε τὸν ἀκριβό μας ζευγοτὴ ποὺ θλίβερα ἐμουκάνιζε στὰ πέριπρα, κ' εἴτανε ὁ στόλος χωραφιοῦ καὶ ὁ ζῆλος εἴταν τοῦ ζευγᾶ, σ' ἀξιάδα καὶ ξετίμωμα.

(Ὁ Μελίσσης πάντα θλιμμένα τὴν τηράει καὶ φυσάει βουρκωμένος, κι' ἀπὸ τὴν πληγή του ἀργοτρέχει τὸ αἷμα, βάφοντας καὶ τὰ ξανθὰ τ' ἄχυρα. Ἡ γρηὰ σηκώνεται σιγά, καὶ τυλιγμένη σὲ τριχούσα ζυγόνει τὴ Διαμαντούλα φωτίζοντας μὲ δαδί).

Ἡ Γρηά : Διαμάντω τ' εἶναι ἀποσπεροῦ ; Τὸ σπίτι μας ἐβούλιαξε στὴν κατουγῆς, μύρεται καὶ θρηνολογάει ;

Ἡ Διαμαντούλα : Καλὲ μάννα ἐμουκάνισε καὶ θλίψη μὲ κυρίεψε γιὰ τὸ Μελίσση μας, κ' ἦρθα ταὴ νὰ βαλω του νειοθέριστη κοντά....

Ἡ Γρηά : Γιὰ ἀγροίκα μαυροθυγατέρα, νὰ σὲ εἰποῦ· μοῦ φάνταξε πὼς ἔχεις λόγια θλιφτὰ στὸ νοῦ μου· εἶπε καλὰ καθούμενα καὶ μοιρολόϊ νὰ λέει, ὑφαίνοντας κρούσταλλα πανιά· ξωθειός ! Τέχεις ; Μίλα μου, τί τὰ δόντια δὲν τἄχω ἀκέρια καλομιᾶς τριζουνε καὶ ξεπέτσιωσαν οἱ ἀνατριχίλες τὸ κορμί — (σκύβει καὶ τὴν τηράζει στὰ μάτια). — Ἀμὴ σὺ κλαῖς τί σοῦρθε ; Μὴ τὸ πανὶ σοῦ ἐστόμωσε καὶ σοῦ κομπιάζει ; Μίλα μου λέω τ' ἀποσπεροῦ μὴ θὲς νὰ ξεψυχήσω.

Ἡ Διαμαντούλα : Μαννούλα, μᾶς τὸ βάρεσαν :

Ἡ Γρηά : — πετῶντας πάνωθέ της τὴν τριχούσα καὶ ξετάζοντας καλὰ-καλὰ τὴ Διαμαντούλα — Ποιό ;. ..

Ἡ Διαμαντούλα : Τὸ Μελίσση

Ἡ Γρηά : —(γελῶντας γέλοιο βιαστικὸ καὶ τρέχοντας κοντὰ στὸ Μελίσση.) – Χαρὰς στὸ αἷμα καὶ τιμὴ σὲ δαῦτον ποὺ τὸ πῆρε !..(Ψάχνει χαϊδεύοντας τὸ Μελίσση νἀβρῃ τὴν πληγή του. Ὁ Μελίσσης ἀνατριχιάζει στὸ γγίξιμό της καὶ φυσάει βαρειά). — Φέρε νερὸ νὰ πλύνουμε τὸ λαβωμένο θυγατέρα· ἔτσι βαθειὰ μεσάνυχτα ν' ἀνοίξει καὶ ἡ πληγή τους..... Μὴν κλαῖς, κάλιο τραγούδαγε τὸν ὄμορφο λεβέντη καὶ μοιρολόγα τοὺς ὀχτρούς....τὸ λαβωμένον ἄστερα ποὺ τὸ μουκάνισμά του ἀναθυμοῦσεν ἔργατα....εἴτανε ἡ θλίψη μας βαρειά, σ' ἕνα καλύβι σκέπη μας, κ' ἦρθε τὸ χέρι ἀνθρωπινὸ νὰ μᾶς τὸ πάρει.... Τέτοια νυχτιά, κ' ἐπόθουνα στὸν ὕπνο μου νὰ ἰδῶ τοὺς πεθαμένους, γιατὶ μονάχα ταφερὴν εὐκιόμουνα τὴ σιγαλιὰ μέσα στ' ὀνείριασμά μου....Καὶ τὸ καλύβι ἐσείστηκε δεύτερη παρουσία....Χαιράμενοι νἆναι οἱ ὀχτροί.... (Ἥσυχα πλένει τὴν πληγὴ τοῦ βωϊδιοῦ ποὺ κεῖνο ἀναστενάζει Ὕστερα ἡ γρηὰ κλαίοντας ἔρχεται καὶ πέφτει στὰ στρωσίδια της λέοντας :) — Καληνύχτα σου ἀφέντη μου κι' ὁ θεὸς νὰ τοὺς σχωρέση... —(καὶ γυρίζει τώρα στὴ Διαμαντούλα.) — Κυρά μου πλάγιασε καὶ σὺ κιόλο σὲ καλοσύνη ἂς γείρῃ ὁ νοῦς σου... Θέ μου, καὶ γδίκιωσέ μας....

Ἡ Διαμαντούλα : (ἔρχεται καὶ κάθεται πάλε στὸν ἀργαλειὸ περίθλιφτη· κάνει δύναμη νὰ ὑφάνει, μὰ τὸ χέρι της τρέμει στὴ σαΐτα· ἀκρουμάζεται πάλε· ἡ γρηὰ πέφτει σὲ ὕπνο βαθὺ μισοκλαίοντας ἀκόμα· καὶ ἡ Διαμαντούλα φαντάστηκε πὼς ἀγροικάει πάλε τὸ τραγοῦδι· τῆς φάνηκε πὼς κείνη τὸ φτιάνει μὲ τὴ φαντασιά της· κι' ἄρχεψε νὰ ὑφαίνει γιὰ νὰ τὸ ξεχάσει, μὰ τὸ τραγούδι ἔλεε). — Κόρη ποὺ εἶσαι στὸν ἀργαλειὸ καὶ ὑφαίνεις καὶ ξεϋφαίνεις ξερὸν ἄντρα θενὰ πάρεις : Ἔτσι ὅπως στὸ παραμύθι. (Ξεπετάχτηκε ἀπὸ τὸν ἀργαλειὸ σὰ νὰ τὴ σαΐτεψε φαρμακερὰ ἡ σαΐτα. Κοκκαλιάσκνε τὰ χέρια της, τὰ χείλια της πανιάσανε, μούδιασε ἡ ραχοκοκκαλιά της. Ὁ Μελίσσης τὴν ἐκύταζε τώρα πεσμένος στ' ἄχυρο τὸ σκόρπιο κι' ἀναχάραζε. Συλλογίστηκε πὼς ὁ Μελίσσης καμάτευε ὁλημέρα μὲ τὸ Σαμπάτη. Ζύγωσε τὸ Μελίσση καὶ ξαφνικὰ ἐφώναξε). Μάννα καὶ μᾶς ἐφάγασι ! Μάννα διπλορημάξαμε. Μὴν ἐσκοτώθηκ' ὁ καλός, ἡ ὀλπίδα μου κι' ἀπαντοχή ;

Ἡ Γρηά : Τ' εἶναι το πάλε τὸ κακό, καὶ ξεμολόγησέ το μου, μὴ ἀνοίξει ἡ γῆς νὰ μᾶς ἐπιεῖ : Ποιόνε ἀπεικάζεις καὶ τὸν κλαῖς μὴ δὰ τὸν ἀρραβῶνα σου ;

Ἡ Διαμαντούλα : (Χαϊδεύοντας τὸ Μελίσση). Πές μου το ἐσὺ πριμοῦ τὸ εἰπῶ, πριμοῦ τ' ἀκούσω ἀπ' ἄλλουθες, πές μου το μὲ τὰ μάτια σου..... Πῶς γύρισες τ' ἀποσπεροῦ στῆς κατουγῆς τὴ στράτα. Πές μου το μὲ τὸ νόημα Μελίσση....— (σκύβει καὶ κυτάζει στά μάτια τὸ Μελίσση).

Ἡ Γρηά : Κακὸ μὴ βάνεις μὲ τὸ νοῦ...: Συφοριακά, νὰ πέσουνε στῆς ὄχτρητας τὸ σπίτι....

Ἡ Διαμαντούλα : Ποὺ δὲν ἐστάθη μπορετὸ τἀποσπεροῦ γιὰ νἄρθῃ....Τὸ ζῶ νὰ γείρει μοναχό..... καὶ ἀδικοσκοτωμένο.... — (Μιὰ φωνὴ βγαίνει ἀπὸ τὴν πέρα ράχη τοῦ λαγκαδιοῦ καὶ ἀνεμοβουΐζει φτάνοντας ὡς τὸ χωριό).

Ἡ Φωνὴ λέει : «Χωριανοί ! .... ξυπνᾶτε καὶ γροικᾶτε με !....Πέστε πὼς ἐσκοτώσανε στὸ ρέμα... τὸ Σαμπάτη....νὰ δράμουνε ἀπὸ τὴ γενιά....κι' ὅσοι δικοὶ τοῦ πᾶνε....»

Ἡ Διαμαντούλα (πέφτει μπρὸς στὸ Μελίσση κοντά, καὶ κεῖνος ἀφίνει τρία μουκανητὰ μακρυά, παραπονιάρικα).

Ἡ Γρηὰ λέει : Τὄβλεπα καὶ τὄλεγα τ' ἀποσπεροῦ. Κόρη ποὺ εἶσαι στὸν ἀργαλειὸ καὶ ὑφαῖνεις καὶ ξεϋφαίνεις ξερὸν ἄντρα θενὰ πάρεις....

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΑΡΑΣΤΡΑΤΙΣΕ ΚΑΙ ΧΑΘΗ....

Ἡ μάννα της ἀργὰ κατὰ τὸ δεῖλι
μ' ἕνα μικρὸ στὸ χέρι της καλάθι
γιὰ χόρτα τὴ φτωχὴ τὴν εἶχε στείλει
κ' ἐκείνη παραστράτισε καὶ χάθη....

Μόνη μεσ' τὰ σκοτεινιασμένα βάθη
τοῦ δάσου, ποὺ τριζοβολοῦν οἱ γρύλλοι.
Νύχτα ! ψυχὴ καμμιά ! Τρομάρας πλάθει
ὁ νοῦς στοιχειά, χλωμιάζουνε τὰ χείλη.

Σὲ μιᾶς ἐλιᾶς τὴ ρίζα ἀκκουμπισμένη
ἀκίνητη, βουβὴ σὰν πέτρα μένει.
Τὰ μάτια της τὰ μαῦρα ὁλανοιγμένα

ἀπὸ τὸν τρόμο, ἀσάλευτα κοιτάζουν
τἀμέτρητα πουλιά, ποὺ εὐτυχισμένα
μεσ' τῶ δεντρῶνε τὰ κλαδιὰ κουρνιάζουν.

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

πείσουμε τοὺς Ἀρβανῖτες πῶς εἴμαστε γνήσιοι ἀδερφοί τους, πῶς οἱ μεγαλήτερες δόξες τους εἶναι καὶ δόξες μας, ὅπως τὰ μεγαλήτερά τους ψεγάδια σταθηκανε καὶ ψεγάδια μας. Καιρὸς εἶναι, καὶ δὲν πρέπει νὰ χαθῆ αὐτὸς ὁ καιρός, ἐπειδή, μὴν τὸ ἀφιβάλλετε, θὰ φύγῃ ἀμεταγύριστα.

Ἂς ἔρθουμε τώρα στοὺς Ἀρβανίτικους ἡρώους τοῦ «Σουλιώτικου Βράχου», σὰν ποῦ τὸν ὀνόμαζε ὁ Ἄγγλος ὁ ψαλτης τους.

§ 9

Σουλιώτικοι Πόλεμοι.

Ἀπὸ ποῦ περίμεναν βοήθεια οἱ Σουλιῶτες ὅταν ξεσπαθώσανε καταπάνω τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ; Ἀπὸ τὴν ψυχή τους, καὶ γιὰ δαῦτο γενήκανε μεγαλόψυχοι. Ἀπὸ ποιά βιβλία κι ἀπὸ ποιά λεξικὰ τὸν ἔβγαλαν τὸν ἡρωϊσμὸ ποῦ τοὺς δοξασε ; Ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς ψυχῆς τους κι αὐτόνε. Λὲς κ' ἡ ἀγαθή μας ἡ Μοῖρα τοὺς εἶχε στημένους ἐκεῖ ἀπάνω νὰ μᾶς διδάξουνε τὸ πῶς καὶ μὲ τί μέσα πρεπει νἀγωνίζεται ἕνας λαὸς γιὰ τὴ λευτεριά του, καὶ τι λογῆς θυσίες χρειάζονται γιὰ τέτοιους ἀγῶνες. Πῆρε τὸ Ἔθνος τὸ παράδειγμά τους κατόπι καὶ τὸ ἐφάρμωσε. Μισὰ κι ἄτελα πάντα, μὰ φιλοτιμήθηκε νὰ τοὺς μοιάσῃ, καὶ κάμποσες φορὲς τὸ κατάφερε. Θὰ τὸ κατάφερνε πιὸ τέλεια κι ἀκόμα πιὸ δοξασμένα, ἂν ἀκολουθοῦσε σ' ὅλα τὴν ἁπλῆ κι ἄδολη Σπαρτιατικὴ ἀρετὴ ποῦ τοῦ ξαναφέρανε οἱ Σουλιῶτες, ἀντὶς νὰ τὴν προσμένη ἀπὸ δασκαλήσια διδάγματα.

Ἐπειδὴ ὁ ἱστορικός μας σκοπεύει νὰ ξανάρθῃ ἀργότερα στὰ κοινοτικά, στὴν καταγωγὴ καὶ στὸν ἐθνικὸ χαραχτήρα τῶ Σουλιωτῶνε,σταματοῦμε κ'ἐμεῖς στὰ λίγα αὐτὰ γενικά, κ' ἐρχόμαστε ἀμέσως στοὺς ἀγῶνες τους μὲ τὸν παντοδυναμο τότες Ἀλῆ, ὄχι γιὰ νὰ τοὺς δηγηθοῦμε, ἀφοῦ δηγητικὸς δὲν εἶναι ὁ σκοπός μας· μὰ γιὰ νὰ θυμίσουμε στὸν ἀναγνώστη ὅσα σώνουνε γιὰ νὰ νοιώσῃ, πόσο μεγάλοι σταθήκανε οἱ Σουλιῶτες ποῦ τὸν πολεμήσανε, ἄρα πόσο ἀσήμαντοι ὅσοι τονὲ φοβηθήκανε, καὶ πόσο ταπεινοὶ καὶ κακορίζικοι ὅσοι τονὲ βοηθήσανε, ἢ μὲ προδοσίες, ἢ μὲ τἄρματά τους, ἢ καὶ μὲ τὴν πέννα τους κάποτες.

Ἀφίνουμε τοὺς παλιοὺς ἀγῶνες τῶ Σουλιωτῶνε μὲ τοὺς Τούρκους στὰ Ρούσικα τὰ σεφέρια, καθὼς καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν Ἀλῆ στὰ 1790 καὶ 1792. Οἱ καθαυτὸ οἱ ἀγῶνες τους, ποῦ σταθήκανε ἡ δόξα τους κι ὁ ξολοθρεμός τους, γενήκανε στὰ πρῶτα τρία χρόνια τοῦ δέκατου ἔννατου αἰώνα. Ἐνάμιση χρόνο τοὺς πολιορκοῦσε ὁ Ἀλῆς, καὶ μόλις τότες βρεθήκανε μερικοὶ Μπέηδες νὰ συμμαχήσουνε μαζί τους, βχρεμένοι κι αὐτοὶ ἀπὸ τὴν τυραννία του. Ἐκεῖνος ὅμως, ἄλλους μὲ χρήματα, ἄλλους μ' ἄλλα μέσα τοὺς ξέκαμε, καὶ μείνανε πάλε ὁλομόναχοι οἱ Σουλιῶτες. Τοὺς ἔλυωνε ἡ πεῖνα κ' ἡ δίψα, ὅμως μέσα στὰ τόσα βάσανά τους, μήτε τὴ φυσική τους ἐκείνη παιχνιδιάρικη λαφράδα δὲ λησμονοῦσανε. Εἶναι γνωστὸ τὸ ἱστορικὸ τοῦ γαδάρου ποῦ τοὺς πῆρε ὁ ἐχτρός, καὶ στειλανε Τοῦρκο αἰχμάλωτο ἀντὶς χρηματικὸ ποσὸ νὰ τὸν ξαγοράσουνε. Βρέθηκε στὸ τέλος κάποιος ἄθλιος Γούσης καὶ τοὺς πρόδωσε, κ' ἔπεσε τὸ Σούλι ὕστερ' ἀπὸ τρία χρόνια τιτανήσιους ἀγῶνες.

Ὅμως ἴδιοι οἱ Σουλιῶτες ἀκόμα δὲν ἔπεσαν, ἐπειδὴ τοὺς βρίσκουμε κατόπι τραβηγμένους στὴν Ἀγιὰ Παρασκευή, ποῦ καινούρια πολιορκία τοὺς ἔφερνε τὰ ἴδια καὶ χερότερα βάσανα. Ἔκαμαν τέλος τὴν περίφημη τὴ Συθήκη τους μὲ τὸν Ἀλῆ, καὶ μοιρασμένοι σὲ τρία σώματα, μίσευαν ἀπὸ τὴν πατρίδα τους. Φοβερὸς κι ἀξέχαστος μισεμός. Ἔμεινε στὴν Ἀγιὰ Παρασκευὴ ὁ παράξενος ἐκεῖνος ὁ καλόγερος

"Ο ΝΟΥΜΑΣ"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 3.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. 7
Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια, Εθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμος ὑπόγειου Σιδεροδρομου (Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Λευτεριὰ καὶ γλώσσα.— Ὁ κ. Ὑπουργός.— Τρανὲς χαμηλότητες.—Ὁ Γ. Χατζιδάκης —Οἱ ὑπερβολὲς τοῦ Ψυχάρη—Ὁ Μεγάλος—Ὁ ἀνεμόμυλος τῆς«Ἀκρόπολης»— Τὰ διδαχτικὰ βιβλία — Κράτος καὶ Μιστριώτης.

***ΥΣΤΕΡΑ** ἀπὸ τὰ τελευταῖα γεγονότα, γιὰ τὸ ζήτημα τῆς δημοτικῆς μας, δὲ θαρροῦμε νὰ βρίσκουνται ἀθρῶποι ποὺ νὰ πιστεύουν πὼς ὑπάρχει* **λευτεριὰ** *σὲ τοῦτο τὸν τόπο.*

Ἡ λευτεριά, ὅπως ὅλα τὰ πράματα στὸ σημερνὸ ψευτοβασίλειο, ὑπάρχει γραμμένη μονάχα στὰ χαρτιά.

Ἕνας ὑπουργός, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας (!) προσκαλεῖ γιὰ νὰ «ἐπιτιμήσει» δυὸ δημόσιους ὑπάλληλους τὸν κ. Ν Χατζιδάκη καθηγητὴ στὸ Πανεπιστήμιο καὶ τὸν κ. Παλαμᾶ γραμματέα, ἐπειδὴ εἶναι δημοτικιστές! Μ' ἄλλα λόγια ἐπειδὴ ἔχουνε ὁρισμένη ἰδέα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἀντίθετη πρὸς τὴν ἰδέα τοῦ Μιστριώτη.

Καὶ τί νὰ τοὺς πεῖ; «Σᾶς διατάζω νὰ μὴ γράφετε τὰ λογοτεχνικά σας ἔργα στὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ, στὴ γλώσσα ποὺ θέλετε ἐσεῖς, μὰ σὲ κείνη τὴ γλώσσα ποὺ θέλω **ἐγώ**». *Τίποτα λιγώτερο, τίποτα περισσότερο σκότωμα τῆς σκέψης, τῆς ἐνέργειας, τῆς πνεματικῆς ἐργασίας, τῆς συγραφικῆς μορφῆς, σκότωμα κοντολογῆς τοῦ* **Λόγου**.

Ποῦ; Στὴν «κοιτίδα τῆς ἐλευθερίας, στὴν Ἑλληνικὴν χώραν ὅπου τὸ πάλαι κλπ. ...»

Μὰ μόνο σὲ ραγιάδες ἀθρώπους, ποὺ ἀναπνένε ραγιάδικο ἀέρα, καὶ ζοῦνε σὲ ραγιάδικη συμπεριπυκλωσιά, μποροῦσαν νὰ τολμηθοῦν τέτοια πράματα, δίχως νὰκουστεῖ καμιὰ φωνὴ διαμαρτύρησης.

Ὅλοι κιτρινιασμένοι ἀπὸ τὸ φόβο, σκύβουν ραγιάδικα τὸ κεφάλι σὲ κάθε πραξικόπημα ἐναντίο τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ Ἔθνους, κοιτάζοντας μονάχα πὼς νὰ ἐκμεταλλευτοῦνε κάθε περίσταση, εἴτε γιὰ νὰ ὠφεληθοῦνε αὐτοὶ ἀτομικά, εἴτε γιὰ νὰ βρίσουνε καὶ συκοφαντήσουνε μέσα στὴν ἀναμπουμπούλα ὅποιον ἔχουνε στὸ στομάχι, ἀπὸ πρόστυχα καὶ τιποτένια πάθη.

★

Ο ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, ποὺ ἔτυχε νὰ βρεθεῖ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, εἶναι ἕνας ἄθρωπος ποὺ δὲν ἔχει γνώμη δική του γιὰ κανένα ζήτημα, καὶ τοῦτο γιατὶ εἶναι ὑποταχτικὸς στὸ κόμμα καὶ στὴν καμαρίλλα ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ— κι ἀπ' τὴν ἄλλη γιατὶ νιώθει τόσο ἀπὸ γράμματα κι ἀπὸ φιλολογία, ὅσο κι ὁ Μιστριώτης.

Καὶ λοιπὸν ἀκούει νὰ φωνάζουν οἱ φημερίδες, καὶ περιμένοντας κι αὐτὸς καὶ διψῶντας καμιὰ στάλα ἔπαινο, κάνει πράματα ἀπερίσκεφτα, ἀσύστατα, δίχως νὰ νιώθει πὼς ἡ ἀνικανότητα δὲ σκεπάζεται μ' αὐτὰ καὶ μ' αὐτὰ καὶ πὼς δὲ θὰ βρεῖ χάρη μπροστὰ στὸ Θεοτόκη «διὰ τὴν τοιαύτην πατριωτικήν του στάσιν εἰς τὸ ζήτημα τῶν μαλλιαρῶν», ἀλλὰ θὰ μεταρρυθμιστεῖ κι αὐτός, καὶ θὰ πάει κάτου στὸ Μοριᾶ σὲ λίγο νὰ κοιτάξει τὴ σταφίδα του.

★

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ὅμως δὲν εἶναι αὐτοῦ. Ὅποιος ὑπουργὸς καὶ νὰ εἶναι,—καὶ φυσικὰ μὲ τὴν τέτια κατάσταση τῆς πολιτικῆς μας δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλος ἀπὸ καμιὰ τρανὴ χαμηλότητα—ἔτσι θὰ διαχειριστεῖ τὸ ζήτημα.

Ἔχει μαζί του ὅλα τὰ θορυβώδικα ἀθρωπάκια, εἴτε δασκάλοι λέγουνται, εἴτε δημοσιογράφοι, εἴτε βουλευτές, ποὺ κοιτάζουν μὲ τὴν ἀμάθεια καὶ μὲ τὴν μπερμπαντιὰ νὰ πᾶνε μπροστά, καὶ ποὺ νιώθουν πὼς λιγάκι ἂν παραστρατίσει πρὸς τὸ καλύτερο τὸ «καθεστὼς» πάει, βουλιάξανε μιὰ γιὰ πάντα.

★

Ο Γ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ (ὁ γλωσσολόγος) μὲ τὰ ἄρθρα ποὺ δημοσίεψε στὶς «Ἀθῆναι» τῆς περασμένης βδομάδας, ξεσκεπάστηκε τόσο καλά, ὅσο δὲν προσμένανε κεῖνοι ποὺ τὸν πολεμᾶνε.

Τὰ γραψίματά του δὲν εἴτανε πόλεμος κατὰ τῆς Ἰδέας μας, οὔτε συζήτηση λογικὴ κατὰ τῆς δημοτικῆς μας, μὰ εἴτανε ξεχείλισμα ἀτιμίας, συκοφαντίας, ψευτιᾶς, τρέλλας, εἴτανε μαλλιοτράβηγμα τῆς ψυχῆς του, τοῦ νοῦ του, τῆς ἐπιστημονικῆς του μόρφωσης, τῆς ἀξίας του, τῆς κοινωνικῆς του ὑπόστασης, εἴτανε γροθιὰ κατὰ τοῦ κεφαλιοῦ του, μπάτσος κατὰ τῆς φήμης του, κλωτσιὰ τοῦ γλωσσολόγου κατὰ τοῦ γλωσσολόγου.

Μπορεῖ νὰ πάρει κανεὶς τὰ ἐπιχειρήματά του—καὶ ἴσως γίνει αὐτὸ πολὺ γλήγορα στὸ «Νουμᾶ»—καὶ νὰ δείξει πὼς ὁ ἄθρωπος μέθησε ἀπὸ τὸ ἀψὺ πιοτὸ τοῦ πάθους τοῦ προσωπικοῦ κατὰ τοῦ Πάλλη, καὶ τοῦ μίσους τοῦ ἐπιστημονικοῦ κατὰ τοῦ Ψυχάρη, καὶ ἔγινε ἀνκίστητος, τάπα, πτῶμα, καὶ οἱ ἄναρθρες φωνές του καὶ τὰ παραμιλητὰ τοῦ μεθησιοῦ του, γιομάτα ἀντίφαση σὲ κάθε γραμμή, γιομάτα δόλο, πλάνη, ἀπάτη, τονὲ κάνουν πρότυπο παράδειγμα ἀθρώπου ποὺ ἔχασε τὰ νερά του, καὶ θαλασσοπνίγνεται καὶ ζητάει βοήθεια ἀπὸ Θεοὺς καὶ ἀθρώπους.

★

ΒΓΗΚΑΝΕ καὶ φωνάξανε πάλε οἱ ἀνίδεοι γιὰ τὶς ὑπερβολὲς τοῦ Ψυχάρη.

Γιὰ ὅσους δὲ στέκουνται στὴν κατάλληλη πνεματικὴ μόρφωση νὰ νιώσουνε τὴ σημασία τῆς δουλειᾶς τοῦ Ψυχάρη, τὴ σπουδαιότητα ἀλάκερου τοῦ ἔργου του λογοτεχνικοῦ κ' ἐπιστημονικοῦ μαζί, μποροῦμε νὰ ποῦμε τὰ λίγα τοῦτα.

Ὁ Ψυχάρης μᾶς ξεσκλάβωσε ἀπὸ τοὺς δασκάλους καὶ μᾶς χάρισε τὴ λευτεριά. Οἱ ἀνίδεοι λένε πὼς μᾶς ἔκαμε νὰ πιαστοῦμε στὰ βρόχια καινούργιας σκλαβιᾶς. Εἶναι τὸ ἴδιο αὐτό, σὰ νὰ λένε γιὰ ἕνα ἔθνος, ποὺ λευτερώθηκε ἀπὸ τυραννικὸ ζυγὸ καὶ διοργανώθηκε σὲ πολιτεία καὶ φυσικὰ ὑποτάχτηκε σὲ νόμους,—πὼς μπῆκε σὲ δεύτερη σκλαβιά.

★

ΜΕΣΑ ἀπὸ ὅλη τὴ μαυρίλα τῆς τρομοκρατικῆς συκοφαντίας, ἕνας ἄθρωπος ξεχώρησε. Ὁ Παλαμᾶς. Βγῆκε μονάχος μὲ τὴν ὑπογραφή του φαρδειὰ πλατειά, καὶ μὲ τὸ θάρρος τῆς γνώμης ποὺ τὸν ἀνεβάζει πάντα ἀψηλότερα ἀπ' ὅλους, ἀπαντῶντας στὶς ἐναντίο του χυδαῖες βρισιὲς τοῦ περίφημου φημεριδογράφου Πώπ, δηλωσε ρητὰ καὶ καθαρὰ πὼς εἶναι «δημοτικιστὴς» καὶ πὼς αὐτὸ ἀποτελεῖ «τὴν ἀρετή του». («Σκρὶπ» καὶ «Ἑστία» 16 τοῦ Μάη).

Γιὰ ὅσους συνηθίζουν νὰ κρίνουν ὅλα μὲ τὴ ζυγαριὰ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τῶ συφερόντων τους, αὐτὸ φάνηκε θάμα. Μὰ ὅσοι ξέρουν τὸν Παλαμᾶ, τὸ εἴδανε σὰ φυσικὸ μόνο. Τίποτα περισσότερο.

Ὅμως δὲ μᾶς ἐμποδίζει νὰ συμπεράνουμε.

Χρειάζεται ἡ κατάλληλη στιγμή, γιὰ νὰ φανεῖ ὁ μεγάλος χαραχτήρας. Καὶ ἡ στιγμὴ ποὺ φάνηκε ἡ δήλωση τοῦ Παλαμᾶ, δίχως νὰ λογαριάσει ὁ ἴδιος τὸ τσεκοῦρι τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ποὺ στεκότανε ἕτοιμο πάνου ἀπὸ τὸ κεφάλι του, εἴτανε στιγμὴ τόσο κατάλληλη, ὥστε νὰ δειχτεῖ θεοφάνερα μιὰ γιὰ πάντα πὼς ὁ Παλαμᾶς εἶναι Μεγάλος.

★

ΤΙ ΝΑ ποῦμε γιὰ τὸν ἀνεμόμυλο τοῦ Γαβριηλίδη, τὴν «Ἀκρόπολη»;

Εἶναι ἀλήθεια πὼς στάθηκε στὸ ζήτημα ἡ πιὸ φωτισμένη, ἀπὸ τὸ θεόστραβο Ἀθηναϊκο Τύπο. Μὰ ἡ καταραμένη τρομοκρατία ποὺ ἔσπειραν οἱ Πώπ καὶ οἱ Γιάνναροι, τὴ φόβισαν τόσο ὥστε νὰ βγεῖ ἕνα καλὸ πρωὶ καὶ νὰ βρίσει Ψυχάρη καὶ Πάλλη, μὲ τέτοιον τρόπο ποὺ ἀδύνατο εἴταν νὰ τὸ περιμένει κανεὶς ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη».

Τί μ' αὐτό; Ὁ Γαβριηλίδης κράτησε τὴ σημαία τῆς ἀντίδρασης κατὰ τῆς χαζομάρας τοῦ Μιστριώτη καὶ τοῦ θαλασσώματος τοῦ «ἄβουλου» Ὑπουργοῦ, μιὰ χαρά, — καὶ γειά του.

Τὸ πὼς κακομεταχειρίστηκε καὶ τὸ «Νουμᾶ» δὲ μᾶς πειράζει. Ἐμεῖς δὲ βλέπουμε προσωπικά, βλέπουμε Ἰδέα·

Σαμουὴλ μὲ μερικοὺς ἄλλους, νὰ παραδώσουνε τὸν τόπο κατὰ τὴ συφωνία. Σὰν τελέστηκε ἡ συφωνία, εἶπε ἕνας ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ τί κακὸ τὸν προσμένει τὸν Καλόγερο ἀπὸ τὸν Ἀλῆ. Ρίχνει τότες τουφεκιὰ ὁ Καλόγερος στὸ μπαρούτι, καὶ τινάζουνται ὅσοι βρέθηκαν ἐκεῖ, δικοί μας κ' ἐχτροί.

Κακὴ καὶ ψυχρὴ αὐτὴ ἡ πράξη τοῦ ξένου καὶ βαριεστημένου Καλόγερου, καὶ πολὺ μακριὰ ἀπὸ ἡρωϊκή. Ἡρωϊκὴ θὰ εἴτανε ἂν ἄφινε τὸν ἐχτρὸ νὰ τὸν πιάσῃ καὶ νὰ τονὲ βασανίσῃ, καθὼς ἔκαμε ἄλλος πιὸ περίφημος Καλόγερος ἀργότερα. Θὰ γλύτωνε ἔτσι καὶ τοὺς δύστυχους τοὺς Σουλιῶτες. Ἐπειδὴ ἀφορμὴ ἀπ' αὐτὸ ὁ Ἀλῆς ἀκύρωσε τὴ Συθήκη, μὲ νέες πάλε καταστροφές, μὰ καὶ μὲ νέες κι ἀκόμα μεγαλήτερες δόξες (1). Τὸ μόνο σῶμα ποῦ γλύτωσε κ' ἔφτασε στὴν Πάργα εἴτανε τοῦ Τζαβέλλα, Δράκου καὶ Ζέρβα. Ἡ Πάργα τότες βρισκότανε σὲ Ρούσικα χέρια. Τὸ δεύτερο σῶμα τοῦ Κουτσονίκου, περικυκλώθηκε στὸν ἀνέγγιχτο βράχο τοῦ Ζάλογγου, ποῦ στέκεται περήφανος ἀπάνω ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ Ἀχέροντα. Γλήγορα ξοδευτήκανε οἱ λίγες προμήθειές τους. Ἄλλο ἀπὸ θυσία δὲν τοὺς ἔμνησκε. Τὴν πρώτη, τὴ μεγάλη θυσία, τὴν ἔδειξαν οἱ γυναῖκες. Ποιός δὲν τἄκουσε τὸ ἱστορικό τους; Παρὰ νὰ βλέπουνε τὰ τέκνα τους σὲ τέτοιου ἐχτροῦ χέρια, τὰ τινάξανε ἀπὸ τὸν γκρεμνό. Ἦρθε κατόπι κ' ἡ δική τους ἡ σειρά. Πιαστήκανε στὸ χορό, καὶ χορεύοντας καὶ τραγουδῶντας σέρνανε τὸ γῦρο, καὶ κάθε φορὰ ποῦ τέλειωνε ὁ γῦρος, πηδοῦσε καὶ ἀπὸ μιά τους στὸ βάραθρο. Ἡρωϊσμὸς πολὺ πιὸ ἀληθινὸς κι ἀντάμα πιὸ ὑπεράνθρωπος ἀπὸ τὸ θεατρικὸ ἐκεῖνο κι ἀσυνείδητο πραξικόπημα τοῦ Καλόγερου Σαμουὴλ Δρᾶμα ποῦ μᾶς δηγέται μὲ θεϊκὴ δύναμη τὰ βάσανα, τὴν ἐπιμονή, τὴν ἀπόφαση, τὸ ψυχικὸ μεγαλεῖο τῶ γυναικῶν ἐκείνωνε. Δὲ μᾶς φαίνεται νἄβγαλε τέτοια πολλὰ ἡ ἀνθρώπινη ἡ ἱστορία. Κι ὅμως τἀφίνουμε αὐτὰ ὅλα καὶ τρέχουμε σὰν τρελλοὶ εἴκοσι κ' εἰκοσιπέντε αἰῶνες πιὸ παραπίσω, γιὰ νὰ βροῦμε καὶ νὰ δείξουμε στὸν κόσμο προγονικὰ μεγαλεῖα!

Οἱ ἄντρες τους, ἄλλο δὲν τοὺς ἔμνησκε παρὰ τἀναπόφευγο τὸ γιουρούσι, κι ἀπὸ ὀχτακόσους μόλις ἑκατὸν πενῆντα γλυτώσανε καὶ καταφύγανε στὴν Πάργα.

Τὸ τρίτο σῶμα πιάστηκε στὸ μοναστήρι Σέλτσο μ' ἀκόμη χερότερα ἀποτελέσματα. Ἀπὸ χίλιους μόλις ἔφερε στὴν Πάργα ὁ Μπότζαρης σαρανταπέντε νομάτους.

Περάσανε ἀπὸ τὴν Πάργα τἀπομεινάρια αὐτὰ τοῦ ξαναγεννημένου κλατσικοῦ Ἑλληνισμοῦ στοὺς Κορφούς, κ' ἔμειναν ὀρφανοὶ ἀπὸ πατρίδα δεκαφτὰ χρόνια. Χαρά του καὶ καμάρι του ἐκείνου ποῦ θὰ μᾶς ἱστορήσῃ τὸ γυρισμό τους στὸ δοξασμένο τους βράχο, τότες ποῦ ξαναρρίζανε τὰ μαγικὰ βόλια τους γιὰ νὰ κηρύξουνε τὸν Ἱερὸ τὸν Ἀγώνα.

§ 10

Ἐνέργεια καὶ Συνέργεια.

Ὁ Ψυχάρης, ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους ποῦ ψυχολογήσανε σοβαρὰ τὸν ἐθνικὸ χαραχτήρα εἶπε κάπου (1). «Ἂν.....ἡ Ἑλλάδα ἤξερε τί θὰ πῇ ἐνέργεια καὶ συνέργεια μαζί, θἄτανε ἀμέσως Κράτος μεγάλο». Στὸ ἴδιο του ἔργο ξεδιαλύνει καὶ τὸ ρωμαϊκο τὸ ψυχόρμητο τοῦ «κομματισμοῦ», ἢ καλλίτερα τοῦ «προσωπικισμοῦ», ποῦ καταντάει τὸ ἴδιο πρᾶ-

1) Λέγεται πῶς καὶ χωρὶς ἐκείνη τὴν ἀφορμή, θἀκύρωνε ὁ Ἀλῆς τὴ Συθήκη. Αὐτὸ πιθανό, μὰ δὲ δικαιώνει τὴν παράσπονδη πράξη τοῦ Σαμουήλ.

1) «Ἀπολογία» κεφ. Θ' § 78, σελ. 300.

Πατῆστε πάνου μας, δὲ μᾶς νοιάζει, μὰ στηλῶστε τὴν Ἰδέα.....Θὰ σᾶς προσκυνήσουμε.

★

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ τῶ διδαχτικῶ βιβλίων ἔφερε ὅλονε αὐτὸ τὸ θόρυβο. Ὁ Μιστριώτης βλέποντας πὼς δὲν ἐγκρίνουνται τὰ βιβλία τῶ φίλω του, βγῆκε καὶ φώναξε πὼς ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι ὄργανο τῶ δημοτικιστάδων, καὶ πὼς θὰ καταστρέψει τὴν «ἑνότητα τῆς φυλῆς».

Ὅταν τσεπώνουμε ἡ φυλὴ πάει καλά, ἀλλοιῶς ὅλα κινδυνεύουν καὶ προδίνουνται.

Νά λογικὴ πού, μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀξίζει ἕνα ἀντριάντα στὸ Μιστριώτη.

★

Ο ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ. Ἡ λόξα του, ἡ μανία του, ἡ τσέπη του, τὸ ἀτομικό του συφέρο, ἡ χαζομάρα του, τὸ τρικλισμένο περπάτημά του, τὸ ψηλὸ καπέλλο του, ἡ κακομουτσουνιά του, τὸ ραχάτι του, τὸ κομπολόϊ του, ἡ μουδιασμένη καὶ τρεμουλιαστὴ λαλιά του, ἡ βαρυκινησιά του, —ἀντιπροσωπεύουν θαμαστὰ τὴν κατάσταση τοῦ σημερνοῦ Κράτους.

Πρέπει νὰ σβυστεῖ ἀπ' ὁλοῦθε τὸ «Βασίλειο τῆς Ἑλλάδος», καὶ νὰ γραφτεῖ «Βασίλειο τοῦ Μιστριώτη». Τότε θὰ εἴμαστε μέσα στὴν ἀλήθεια.

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥΣ

Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο «Ἡ Ἐλπίς». «Αἴθουσα Ἀσκληπιός». Κλινικὴ τοῦ καθηγητῆ κ. Γεράσιμου Φωκᾶ.

Ἀριθ. 17.

Κώστας Μιτυληναῖος, 14 χρονῶν, μαθητής, ἀπὸ τὴ Νάξο· ἔχει χταπόδι τῆς μύτης.

«Τώρα εἶναι ἕνας χρόνος ἀπὸ τότες ποὺ μοῦ φάνηκε. Πρὶν φανῆ εἶχα αἱμορραγίες ἀπὸ τὴ μύτη μου· ὕστερα λίγο-λίγο, κατέβαινε ἕνα σπιράκι μικρὸ μικρό· κι ὅσο πήγαινε μεγάλωνε· πῆγα λοιπὸν σ' ἕνα γιατρὸ στὴ Νάξο καὶ μοῦκοβ' ἀπόνα κομματάκι· μοῦκοβ' ἕνα κομματάκι, ἀλλὰ δὲ μποροῦσε νὰ τὸ ξερριζώση, νὰ τὸ βγάλη· ὕστερα ἦρθα στὴν Ἀθήνα καὶ μοῦκαμαν ἐγχείριση· τἄνοιξαν, τὸ καθάρισαν, ἀλλὰ δὲν τὄβγαλαν ὅλο· ἔμεινε ἕνα κομματάκι καὶ ξαναγίνηκε· καὶ μοῦχε πεῖ ὁ κύριος καθηγητής, ὅτ' εἶναι πολλῶν εἰδῶν πολύποδες· αὐτὸς εἶναι, λέει, κακοήθης πολύποδας· ἔπειτα πάλι πῆγα, μοῦ ξανακάμαν δευτέρα ἐγχείριση, ἕνας ἄλλος καθηγητής, γιατὶ ἔλειπε ὁ κ. Φωκᾶς· κι ὅταν ἦρθ' ὁ κύριος Φωκᾶς, μοῦ εἶπε νὰ ἔρθω πάλι ὕστερ' ἀπὸ πέντε ἕξη μῆνες νὰ μοῦ ξανακάμη· ὕστερα ἦρθα καὶ μοῦ κάμαν τρίτη ἐγχείριση καὶ μοῦ σκίσαν ἀπὸ ἔτσι ὅλο τὸ μάγουλό μου καὶ μέσα τὸν οὐρανίσκο· στὶς ἄλλες ἐγχείρισες δὲ μοῦχαν σκίσει τίποτε, ἀλλὰ τούτη δῶ τὴν τελευταία μοῦσκισαν τὸ μάγουλό μου κι ἀπὸ μέσα τὸν οὐρανίσκο· μοῦ τὸ βγάλαν λοιπὸν καὶ τότες· μοῦ τὸ βγάλαν, ἀλλὰ πάλ' ἀπόμεινε ἡ ρίζα καὶ ξαναφύτρωσε· καὶ γίνηκε ἔτσι ποὺ τὸ βλέπεις ἕξη μῆνες εἶναι ἀπὸ τότες καὶ νά, πῶς γίνηκε· τώρα λοιπὸν μὲ πειράζει στὴν ὁμιλία· μοῦ πητακώνει τὸν οὐρανίσκο καὶ δὲ μπορῶ νὰ μιλήσω καλά· ἔπειτα δὲν ἀναπνέω καθόλου ἀπὸ τὴ μύτη· καὶ τὴ νύχτα ρουχαλίζω, καὶ δὲ μπορῶ νὰ κοιμηθῶ, γιατὶ δὲ μπορῶ νὰ πάρω ἀνάσα ἀπὸ τὴ μύτη καὶ πνίγομαι, κοντεύω νὰ σκάσω».

Ὁ ἄρρωστος αὐτὸς περιγράφει πιστὰ τὴν ἱστορία ἑνὸς ρινοφαρυγγαίου πολύποδα μ' ὅλες τὶς προσπάθειες ποὺ ἔγιναν γιὰ νὰ βγαλθῆ καὶ μ' ὅλες τὶς ἐνόχλησες ποὺ τοῦ φέρνει τώρα. Σ' ὅλες τὶς προηγούμενες ἐπαναλημμένες ἀπόπειρες ποὺ ἔγιναν γιὰ νὰ βγαλθῆ ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς δρόμους, μόνο κομμάτια κατορθωθήκανε νὰ βγοῦν καὶ γιὰ τοῦτο ὁ πολύποδας ἐξακολουθοῦσε ν' ἀξαίνη· λοιπὸν στὶς 27 τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1907 ἀναγκαστήκαμε, γιὰ νὰ βγῆ ὁλότελα, νὰ κάνουμε πρόσκαιρη διέχπριση καί, μετὰ τὸ ἀφαίρεμα τοῦ πολύποδα, νὰ ξαναβάλουμε τὸ σαγόνι στὴν πρωτυτερινὴ θέση του καὶ νὰ τὸ συγκρατήσουμε ἐκεῖ μὲ σύρμα. Σήμερα ὅμως ὁ ὄγκος ξαναγύρισε καὶ μεγαλωμένος ξεβγαίνει ἀπὸ τὸ δεξιὸ ρουθούνι, ἀπὸ τὸν καταπιῶνα, κι ἀπὸ τὸ σάρκινον οὐρανίσκο, ἀπὸ ἕνα τρύπημα ποὺ ἔκανε κατὰ τὴ μέση του. Ὥστε ἀποφασίστηκε νὰ ξαναεγχειριστῆ, καὶ στὶς 27 Μαρτιοῦ ἔγινε μερικὴ διέχπριση τοῦ ἀπανωσαγονιοῦ ἀπὸ τὸν καθηγητή μας κ. Φωκᾶ· ἅμα ἔγινε ἡ κοψιά, βρέθηκε τὸ ἀπανωσάγονο ἔτσι τέλεια κολλημένο στὴν πρωτυτερινὴ θέση του, σὰ νὰ μὴν εἶχε γίνει καθόλου διέχπριση· στὸ προχώρημα τῆς ἐγχείρισης κοψοχωρίστηκε τὸ δεξὶ ἀπανωσάγονο καὶ ὁ οὐρανίσκος, καὶ ξεσκεπάστηκε ὁ ὄγκος ποὺ ἔπιανε ὅλον τὸ δεξιὸ μυχτῆρα καὶ τὸ φάρυγγα· ὁ πολύποδας ἀφαιρέθηκε ἐντελῶς, ὅσο ἦταν δυνατὸ χωρὶς αἱμορραγία κ' ἔπειτα ράφηκε ὁ σάρκινος οὐρανίσκος, ἀφοῦ πρωτύτερα πωματίστηκε ἀπὸ τὸ στόμα γιὰ τὴν αἱμόσταση. Τὰ χείλια τῆς κοψιᾶς στὸ δέρμα τοῦ προσώπου εἶχαν ἕνωση μὲ πρώτη ἐπιτυχιά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΣ. *Πητακώνει*=πιέζει.

Χταπόδι=χταπόδι κυρίως λένε τοὺς κυρσοὺς ποὺ κάνουν οἱ ἐπιπόλαιες φλέβες· αὐτὸς ἐδῶ κι ἄλλοι ποὺ ἀκούσαμε λένε χταπόδι καὶ τὸν πολύποδα.

Ἕνωση μὲ πρώτη ἐπιτυχιὰ=ἕνωση κατὰ πρῶτο σκοπό.

(Ἀπὸ τὴν κλινικὴ Φωκᾶ)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«*Γιάννη Περγιαλίτη* ΤΑ ΩΡΑΙΑ : Β' ΤΡΕΛΛΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ μὲ πρόλογο τοῦ κ. Φιλέα Λεμπέγκ». Ὁ Περγιαλίτης εἶναι φίλος μου, εἶναι καὶ συνεργάτης τοῦ «Νουμᾶ», καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότερους καὶ ταχτικώτερους, καὶ γι' αὐτὸ μοῦ ἀρέσουν καὶ τὰ τραγούδια του. Τὰ διαβάζω πάντα σὰ φιλικὰ κελαδήματα, κι ὅταν καταπιάστηκα καμιὰ φορὰ νὰ κρίνω κανένα του, τὄκριναν πάντα μὲ τὴν ψυχή μου καὶ ποτὲ τὸ νοῦ μου— τὄκριναν δηλ. πάντα σὰ φίλος καὶ ποτὲ σὰν κριτικός. Ἔτσι τὄπαθα τώρα καὶ μὲ τὸ καινούριο βιβλιαράκι του· λαχτάρησα μόλις τὸ εἶδα φρέσκο φρέσκο νὰ μὲ γλυκοχαιρετάει, τὸ χάδεψα μὲ ἀγάπη, τὸ ρούφηξα μὲ ἡδονὴ καὶ τὸ μπιστεύτηκα ὕστερα σ' ἀγαπημένα χέρια νὰ μοῦ τὸ φιλάνε σὰν ἀγάπης θυμητάρι.

Οἱ ἀναγνῶστες τοῦ «Νουμᾶ» τὴν ξέρουνε τὴν ποίηση τοῦ Περγιαλίτη. Τονὲ διαβάζουν ἕξη χρόνια τώρα ἀπανωτὰ κ' ἔχει σκηματισμένη πιὰ ὁ καθένας τὴ γνώμη γιὰ τὸν ποιητὴ—κι ὅλοι, καὶ σ'αὐτὸ εἶμαι σίγουρος, θὰ τὸν ἀγαποῦνε. Ἕνα μοναχὰ θὰ τοὺς στενοχωρέσει κάπως, ὅπως μὲ στενοχώρεσε καὶ μένα. Τὸ ὅτι δηλ. ὁ Περγιαλίτης καὶ τώρα, καθὼς καὶ μὲ τὸν πρῶτο τόμο του, μᾶς βγῆκε μὲ ξένους προλόγους. Δηλ. ὁ πρῶτος τόμος του βγῆκε μὲ πρόλογο τοῦ κ. Παύλου Νιρβάνα κι ὁ δεύτερος τόμος του μὲ πρόλογο τοῦ κ. Λεμπέγκ. Γιατί αὐτό; Ποιὰ ἰδέα ἔχει ὁ κ. Νιρβάνας καὶ ποιὰ ιδέα ἔχει ὁ κ. Λεμπέγκ γιὰ τὴν ποίηση, τὸ ξέρουμε. Ποιὰ ἰδέα ἔχει ὁ Περγιαλίτης γιὰ τὴν ποίησή του καὶ τὰ ποιήματά του, θέλουμε νὰ μάθουμε, κι αὐτὸ θὰ μᾶς τὄλεγε ἂν τὸν πρόλογο τὸν ἔγραφε ὁ ἴδιος κι ἂν ἄφινε τοὺς ἄλλους νὰ μιλήσουνε ὅτα θὰβγαινε τὸ βιβλίο. Ξέχασα ὅμως. Ὁ Περγιαλίτης εἶναι ποιητής, καὶ σὰν ποιητής, δὲν τὰ πολυπροσέχει τὰ τέ-

---

μα, δηλαδὴ *ἀσυνέργεια*. Ἂς σταθοῦμε λοιπὸν κ' ἐμεῖς μιὰ στιγμὴ ὕστερ' ἀπὸ τὸ φυβερὸ τὸ Σουλιώτικο δρᾶμα, κι ἂς ρωτήξουμε ἐκεῖνο ποῦ πρῶτο πρῶτο ἀπ' ὅλα ἔπρεπε νὰ μᾶς ξηγήση ὁ ἱστορικός μας, κι ὅμως μήτε λέξη δὲ μᾶς βαζει μέσα στὸ βιβλίο του γιὰ δαῦτο.

Τὰ τρία ἐκεῖνα χρόνια ποῦ ἔσταζε στάλα στάλα τὸ αἷμα τοῦ μεγαλου τοῦ «Ἑλληνικοῦ Κέντρου» καθὼς ὁ ἴδιος τὄνομάζει τὸ Σούλι, ! τί ἔκαμνε ἡ ἄλλη ἡ Κλεφτουριὰ ὁλοτρόγυρα ; Πόσοι, καὶ ποιοί τους θελήσανε νὰ βοηθήσουνε τοὺς Σουλιῶτες καὶ νὰ *συμπράξουνε* μαζί τους, πόσοι δὲ σκοτιστήκανε, παρὰ ἢ μείνανε στὰ λημέρια τους, ἢ ξεκινήσανε ἀλλοῦ γιὰ λογαριασμό τους, καὶ τέλος πόσοι προτιμήσανε νὰ πᾶνε μὲ τὸν ἴδιο τὸν Ἀλῆ, τὸν τύραννο καὶ τὸ δήμιο ὅλης μας τῆς ἀσύμπραγης μάζας ; Μυστήρια ὅλ' αὐτὰ γιὰ τὸν κοινὸν ἀναγνώστη. Ὁ ἄνθρωπος ποῦ μᾶς ἔγραψε ἀλάκερη διατριβὴ γιὰ νὰ μᾶς πῆ τὸ τί θὰ εἴτανε τὸ ἔθνος ἂν ὁ Ἀλῆς ἔβγαινε μεγάλος νοῦς κι ἀ βαφτιζότανε καὶ χριστιανός, δὲ συλλογίστηκε νὰ μᾶς γράψη ἐδῶ μήτε μισὴ λέξη γιὰ δυστύχημα θλιβερώτερο κι ἀπὸ τὸ Σουλιώτικο δρᾶμα, τὸ δυστύχημα τῆς αἰώνιας *ἀσυνέργειας*, ποῦ μᾶς χαντάκωσε καὶ τότες, καθὼς πάντα. Ἐπειδὴ ἔτσι δευτερώθηκε καὶ ξαναδευτερώθηκε ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία ἀπὸ τὰ παλιά της. Ἔτσι τοῦ κατάντητε *φυσικὸ* τοῦ ρωμαΐικου λαοῦ νὰ μοιράζεται καὶ κομματιαζεται ὁμπρὸς στοὺς μεγάλους τοὺς κίντυνους· τόσο φυσικό, ποῦ τίποτις δὲν τῶχει νὰ σοῦ τὸ φέρη κι ἀπόδειξη τῆς καταγωγῆς του ἀπὸ τοὺς παλιούς, ποῦ ἂν εἶναι δοξα τοῦ κόσμου ὁ μοναδικός τους πολιτισμός, ὅμως ὅσο γιὰ τὸ ἴδιο τὸ ἔθνος, ἡ ἀσύστατη κ' ἡ ἀπρονόητη ἀσυμπραγιά τους ἔπρεπε νὰ μᾶς φέρνη ντροπὴ καὶ ταπείνωση, ἀφοῦ μᾶς ἔφερε πάντα τὴ συφορὰ καὶ τὸν ὄλεθρο.

Τάχα δὲ θὰ βρεθῆ στὸ τέλος τρόπος νὰ τὴ βγάλη ὁ λαὸς αὐτὸς ἀπὸ τὸ αἷμα του τέτοιαν πανούκλα ; Ἴσως, ὅταν ὁ Σλαβισμὸς ριζωθῆ καὶ καστρωθῆ στὸ κατώφλι του, καὶ δὲν ὑπάρχει πιὰ ἀνάγκη, μὰ μήτε δυναμη γιὰ νἀπλώση χέρι νὰ βοηθήση τοὺς ἀδερφούς του, ποῦ ψήνουνται αἰῶνες τώρα σὲ φοῦρνο σιγανοῦ καὶ βέβαιου ἀφανισμοῦ.

§ 11

Ἀλῆς καὶ Κλεφτουριά.

Ὁ Ἀλῆς, μέθυσμένος πάντα ἀπὸ τὴ μανία νὰ συστήση δική του Μωαμεθανικὴ Αὐτοκρατορία, γύρισε τώρα τὴν προσοχή του στὴ Ρουμελιώτικη Κλεφτουριά ! Πότε λοιπὸ μὲ τὴ βία πότε μὲ τὴν πονηριὰ τοὺς ὑπόταξε λίγους λίγους, καθὼς καὶ τοὺς ἄξιζε. Ἔχουμε ὡς τόσο κ' ἕνα δυὸ κινήματα, μικρὰ θὰ πῆτε καὶ κομμκτιαστά, κάμποσο ὅμως σημαντικά, μάλιστα ἐπειδὴ μᾶς δείχνουνε πῶς ἄρχιζε τέλος τὸ Ἔθνος ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ μισονοιώθη πῶς μονάχο του θὰ κάμη ὅ,τι θὰ κάμη. Δίχως ἄλλο θὰ συντελέσανε σ' αὐτὸ τὸ μάθημα κ' οἱ Σουλιῶτες, ποῦ δείξανε τὸ πρῶτο δοξασμένο παράδειγμα. Εἶναι ἀλήθεια πῶς στὰ Ἑλληνικὰ τὰ νερὰ εἴχαμε ξένους στόλους, τὸ Ρούσικο, μὲ τὸ νὰ κρατούσανε ἀκόμα οἱ Ροῦσοι τὰ Ἑφτάνησα, καὶ τὸν Ἀγγλικό, ποῦ συμμαχοῦσε τότες μὲ τοὺς Ρούσους ἐναντίον τοῦ Ναπολέοντα. Τὰ κινήματά μκς ὅμως ἐκεῖνα, ὅσο κι ἂν εἴχανε πάντα πηγή τους τὴν ἐλπίδα τῆς ξένης βοήθειας, εἴτανε, τοὐλάχιστο στὴν ἀπανωσιά, πιὸ σὰν αὐτότελα κι ἀνεξάρτητα καὶ μὲ κάποια πολιτικὴ ὀργανισμένα, κι ἂς ἀποδειχτήκανε ἄκαρπα ἐξαιτίας τὴ χρονική μας τὴν *ἀσυνέργεια*.

Εἶχε τότες ὁ Ἀλῆς μεγάλο του προστάτη καὶ στύλο τὸ Ναπολέοντα. Πολὺ φυσικὸ αὐτό. Τοῦ μηνοῦσε λοιπὸν τοῦ Ἀλῆ ὁ Μεσσίας ἐκεῖνος τοῦ Ρήγα

τια, δὲ δίνει καμιὰ σημασία σὲ τέτια ἀσήμαντα πράματα. Ὡς τόσο ἐγὼ ἐπιμένω σ' αὐτὸ καὶ τοῦ συσταίνω φιλικώτατα τὸν τρίτο τόμο ποὺ θὰ βγάλει, νὰ μᾶς τονὲ δώσει μὲ πρόλογο δικό του, γιὰ νὰ δοῦμε ἐπιτέλους πῶς τὴ βλέπει τὴν ποίηση καὶ λόγου του, γιατὶ καμιὰ φορὰ ὁ ποιητὴς ὅ,τι δὲ μᾶς δείχνει μ' ἀλάκαιρη τὴν ποίησή του, μᾶς τὸ φανερώνει μὲ μιὰ λεξούλα τοῦ προλόγου του—ποὺ εἶναι, νὰ ποῦμε, κουβέντα μὲ τὴν ἴδια του τὴν ψυχή.

ΙΞΙΟΝΑΣ

ΚΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΥΝΙΚΟΙ*)

Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ δίνῃ ὡραία μορφὴ σχεδὸν σ' ὅλα ὅσα ἀνήκουν στὴ φύση του. Μιὰ φορὰ ἔδειξε στὸν κόσμο κι αὐτὸν τὸν κυνισμὸ ἀκόμα σὲ ἀστραφτερή, δυνατὴ ὄψη· ὁ κυνισμὸς τῆς ἐποχῆς μας ὅμως εἶναι ἀνέκφραστα σακάτικος κι ἀνούσιος.

Οἱ Ἡρώδες κοιμοῦνται μ' ἀγωνία γιὰ τὴ δύναμή τους. Ξέροντας πὼς γεννήθηκε μιὰ νέα θρησκεία στὸν κόσμο, βιάζονται νὰ ἐξολοθρέψουν ὅλους ἐκεῖνους ποὺ πιστεύουν στὸ δυνατὸ μιᾶς βασιλείας ἀνθρώπινης στὴ γῆς. Εἶναι συνηθισμένοι νὰ θαρροῦν τὴ γῆς ὡς βασιλεία τῆς φρίκης τους σὲ ὅλη τὴ αἰωνιότητα.

Ὁ θάνατος καταπίνει μυριάδες θύματα, ἀφανίζονται ἀκριβῶς οἱ πιὸ ἀπαραίτητοι γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς ζωῆς—ἐκεῖνοι πόχουν πίστη. Γι' αὐτὸν τὸν ἐξολοθρεμὸ ἀνθρώπων μπορεῖ κανένας νὰ μιλῇ μ' ὀργὴ μονάχα, μὲ φρίκη ἢ - μὲ τὸ στοχασμὸ πὼς ὁ λαὸς εἶν' ἀθάνατος—νὰ σωπαίνῃ γενναία. Θρῆνοι θἄταν ἀταίριαστοι καὶ τὸ συμπόνεμα τόσο προσβλητικό, ὅσο εἶναι κ' ἡ ἐκδίκηση ἀναγκαία.

Ὡς τόσο δὲν εἶν' ὁ θάνατος πόχει τὸ κρίμα τῶν φόνων, μὰ ἡ φρενοβλάβεια ἐκείνων ποὺ ἀποκτηνώθηκαν ἀπὸ τὸν τρόμο.

Σὰν ἔρχεται ὅμως ὁ θάνατος δίκαια, στὴν ὥρα του, γιὰ νὰ σαρώσῃ ἥσυχα ἀπ' τὸ δρόμο τῆς ζωῆς τὸ ἑτοιμόρροπο, τὸ ξεχαρβαλωμένο, τὸ μισόνεκρο — μὲ τί ἄλλο νὰ τὸν δεχτῇ κανεὶς παρὰ μ' εὐγνωμοσύνη ;

Κάποτε ἴσως ἀξίζει τὴν κατάκριση, ὅσο ἐκτελεῖ τὸ ἔργο του μ' ἀμέλεια—μερικοὶ ἄνθρωποι ζοῦν πολύ, ξεχνῶντας τὸ λόγο πὼς ὁ σοφὸς πρέπει νὰ πεθαίνῃ στὴν ὥρα του.

Στοὺς κυνικοὺς ὅμως καθετὶ τὸ γερὸ κι ἁπλὸ φαίνεται ἀλλόκοτο καὶ φυσικὰ οὔτε κὰν φαντάζονται πόσο θὰ ἦταν ἡ ζωὴ ἀνυπόφορη ἂν ἦταν ἀθάνατοι οἱ μπουρζοάδες.

Ὁ τρόμος τῆς ζωῆς τοὺς ἀναγκάζει νὰ μιλοῦν πολὺ γιὰ θάνατο καὶ νὰ τὸν συλλογίζονται πολύ· γλείφουν λαχταριστὰ μὲ γλῶσσα φοβιτσιάρικη τὰ κόκκαλά του—σὰ ζητιάνοι !—καὶ τοῦ ζητιανεύουν λίγη προσοχή. Οἱ κρίσεις τους γιὰ τὸ θάνατο ἔχουν δουλικὸ τόνο πάντα. Κάνουν σὰν τὸν ὑπηρέτη, ποὺ ἀπ' τὸ φόβο μὴν ἡ κυρὰ τὸν πιάσει πὼς ἔφαγε τὴ ζάχαρη, ζητάει νὰ τῆς καταπραΰνῃ τὸ θυμὸ ἀπὸ πρὶν μὲ κολακείες χοντρές.

Φοβῶνται τὸ θάνατο καὶ καθὼς φαίνεται ἀνυπόκριτα. Μέρα καὶ νύχτα οἱ μπουρζοάδες δὲ μποροῦν νὰ λυτρωθοῦν ἀπ' τὴν τρομάρα τοῦ θανάτου κι ὅμως συνθέτουν πρὸς τιμή του ὕμνους ψευτιὰ γεμάτους, στολίζουν τὸ σκέλεθρό του μὲ χάρτινα ἄνθη τῆς κρύας φαντασίας τους, σκύβουν μπροστά του καὶ σέρνονται μὲ τὴν κοιλιά, δίχως νὰ τολμοῦν νὰν τικρύσουν τό ἤρεμο καὶ σοφό του πρόσωπο — ψιθυρίζουν κάτι γιὰ τὴν ὑψηλὴ δύναμη καὶ τὴ θλιβερὴ ὀμορφιὰ τοῦ θανάτου, ἐνῶ ἡ εἰκόνα του εἶν' ἄσχημη στὸ νοῦ τους.

Τοῦ λέν :

— Σὲ καρτεροῦμε μὲ χαρά !

Μέσα τους ὅμως συλλογιοῦνται :

— Ὦ καλέ, πρόσμεινε ἀκόμα ! Μόνο μιὰ μέρα, μιὰ στιγμὴ ἀκόμα !

Κι ὁ θάνατος παίρνει ἀπὸ πάνω τους τὰ μάτια μὲ περιφρόνηση. Πρέπει νἆναι σωστὸς λιχούδης γιὰ νὰ κρίνῃ πόσο νἀφήσῃ ἀκόμα νὰ βαστάξουν οἱ συχαμένοι πόνοι τῶν συφιλιτικῶν, τῶν λεπριασμένων καὶ μαλακισμένων, πόσο δισταχτικὰ νὰ κόβῃ τὸ σὰν ἀπὸ καουτσούκ, σὰν ἀπὸ ἀξὸ νῆμα τῆς ζωῆς τῶν χυδαίων.

Οἱ κυνικοὶ φοβῶνται τὸ θάνατο, μὰ τόσο πιὸ πολὺ παίζουν μαζί του—τὴν ἴδια τυφλομύγα ποὺ παίζουν καὶ μὲ τὴ ζωή.

Ἡ ζωὴ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο πράξεις, ἡρωϊσμό, δύναμη, ὀμορφιά.

Γι' αὐτὸ κ' οἱ κυνικοί :

— Ζωὴ δὲν ὑπάρχει, ὑπάρχει μόνο ὁ θάνατος...

Τὰ ἰδανικὰ ἔσβυσαν, θέληση δὲν ὑπάρχει νὰ τὰ πλάσῃ, μὰ ζῆ ἀκόμα ἡ δουλικὴ συνήθεια νὰ λυγάῃ τὸ γόνα· κι αὐτὴ πλάθει εἴδωλα ποὺ οἱ κυνικοὶ τὰ προσκυνοῦν γιὰ νὰ μποροῦν νὰ κρύβουνται ἄνετα....

Κάποτε ἀναστενάζει ὁ κυνικός, μιμούμενος εἰλικρινῆ πόνο :

— «Γεύτηκα τόσο λίγο τῆς ἡδονῆς τὸ μέλι καὶ τώρα πρέπει νὰ πεθάνω !....»

Λέει ψέματα ! Ἔπρεπε νὰ πῇ :

— Ἔφαγα ἀπ' ὅλα ὅσα μοῦ ἦταν γλυκὰ καὶ τώρα εἶμαι φαρμακωμένος ἀπ' τὸ χορτασμό.

«Ζωὴ καὶ θάνατος εἶναι δυὸ σύντροφοι πιστοί, δυὸ ἀδέρφια γκαρδιακά, ἀθάνατα παιδιὰ τοῦ ἀθάνατου καιροῦ». Τὸ ἕνα εἶν' ἀπὸ ἀχτίνες ἥλιου, σκεπασμένο μὲ τὰ φτερὰ μαγευτικῶν καὶ μυστικῶν ὀνείρων περνάει βουΐζοντας, φλογερὸ αἰώνια ἀπ' τὴ φωτιὰ τῆς πλάστρας πράξης, μανιακὰ σπάταλο, ἐρωτεμένο πάντα. Τἄλλο συλλογισμένο, ἁπλό, ὁλόλευκο, μὲ ἀγέρωχη ἀγνότητα, μεγαλόπρεπα αὐστηρό, καθὼς ἡ θαλασσα σὲ γαλήνια νύχτα, μὲ βαθειὰ μάτια πόχουν τὸ χρῶμα ξάστερου βραδινοῦ καλοκαιριάτικου οὐρανοῦ καὶ μέσα τους ἀστράφτει ἥμερη μιὰ ἰδέα ἀγάπης στὴ ζωὴ κ' ἕνα χαμόγελο γλυκὸ γιὰ τὸ ἔργο της.

Ἡ ζωὴ σπέρνει ἀδιάκοπα σ' ἀλάκερη τὴ γῆς τοὺς σπόρους της κι ὅλα τρεμουλιάζουν ἀπὸ χαρὰ στοὺς δρόμους της κι ὅλα προκόβουν, ἀνθοῦν μὲ χίλια μύρια φωτερὰ χρώματα, γελοῦν καὶ τραγουδᾶνε μεθυσμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο. Μὰ στὴ δημιουργία της εἶν' ἡ ζωὴ πάντα ἕνας ποὺ γυρεύει, μόνο μεγάλα, δυνατὰ κ' αἰώνια θέλει νὰ πλάθῃ. Σὰ δῆ νὰ περισσεύῃ τὸ μικρόχαρο, τἀδύνατο κράζει στὸν ἀδερφο της:

— Δυνατέ, βοήθα ! Τοῦτο εἶναι θνητό....

«Ὁ θάνατος ὑπηρετεῖ ὑποταχτικὸς τὸ ἔργο τῆς ζωῆς....»

* * *

Ὁ κυνισμὸς προβάλλει μωρὸς στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ παρδαλὸ φόρεμα τῆς «καινούριας ὀμορφιᾶς».

— Τὸ μέτρο τῆς ζωῆς εἶν' ἡ ὀμορφιά ! κραυγάζει ὁ κυνικὸς μὲ ξένα λόγια, ποὺ τὸ βαθύ τους νόημα γυρνᾶ ἐναντίον στὸν κυνικό.

Ὁλόγυρα σακάτικα παιδιὰ τῶν ἐκφυλισμένων μπουρζοάδων—παιδιὰ χωρὶς αἷμα στὶς φλέβες - μισάρρωστες γυναῖκες, ποὺ τὸ αἴσθημα τῆς ὀμορφιᾶς ἔχει πεθάνει μέσα τους, νέοι λυωμένοι ἀπ' τὸ ξεφάντωμα, γέροντες βασανισμένοι ἀπ' τὸ ρεματισμό, σακάτιδες ἀπ' τὴν ποδάγρα, φρενοβλαμένοι. ..

Στοὺς δρόμους—τὰ ζωντανὰ μνημεῖα τῆς δη-

*) Ἡ ἀρχή του στὸ περασμένο φύλλο.

πῶς ἀνάγκη νὰ καμῇ ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νὰ καταδαμάσῃ τοὺς Ἕλληνες, ποῦ ἐφοδίαζαν τὴ Ρουσία μὲ στρατιωτικὸ ὑλικό. Μὰ τοὔκαμε κι ἄλλα. Ἐνέργησε καὶ δοθήκανε τὰ πασαλίκια τοῦ Μοριᾶ καὶ τοῦ Λέπανθου στὶς δυό του γιούς, Βελῆ καὶ Μουχτάρη. Ζήτησε τότες ὁ γερολύκος τῆς Ἤπειρος ν' ἁρπάξῃ καὶ τὴν Ἀγιὰ Μαύρα Ἐδῶ ὅμως χτυπήθηκε ἀπὸ τοὺς Ρούσους, βοηθούμενους ἀπὸ πολλούς μας ἁρματωλοὺς καὶ κλέφτες, καὶ γύρισε πίσω. Τὴ Ρούμελη ὡς τόσο, καθὼς εἴπαμε, τὴν ξεσκούπισε. Ἕνας μονάχα, ὁ Νίκος Τσάρας, καταπιάστηκε δουλειὰ ποῦ μὲ πολλὴ νοικοκυρωσύνη τὴ χαραχτηρίζει ὁ ἱστορικός μας *παράτολμη* (1807). Πῆρε μαζί του 550 διαλεχτοὺς καὶ τράβηξε στὴ Μακεδονία, νὰ σμίξῃ μὲ τὸ Σερβο τὸν Καραγιώργη. Ἀπανωτὲς φορὲς ἀπόκρουσε τοὺς στρατοὺς ποῦ τρέξανε καταπόδι του, μὰ τέλος πολιορκήθηκε στὰ βουνὰ καὶ στὶς κλεισοῦρες τῆς Τζίχνας ἀπὸ δεκαπέντε χιλιάδες ἐχτρούς, καὶ μόλις πρόφταξε νὰ τραβηχτῇ στ' Ἅγιον Ὄρος, κι ἀπ ἐκεῖ να ξεκινήσῃ μὲ καΐκια στὸ Σκόπελο Θἄρθουμε τώρα τώρα στὰ θαλασσινά του καμώματα.

§ 12

Θαλασσινὰ κινήματα.

Μοριᾶς λοιπὸν καὶ Ρούμελη βρισκόντανε στὰ χέρια τοῦ Ἀλῆ, τοῦ Βελῆ καὶ τοῦ Μουχτάρη, ὅταν ὑπογραφότανε ἡ Συθήκη τοῦ Τίλσιτου μεταξὺ Ρουσίας καὶ Γαλλίας. Σ' αὐτὴ τὴ Συθήκη οἱ Ροῦσοι παραχωρούσανε τὰ Ἑφτάνησα στοὺς Γάλλους, καὶ τραβούσανε τὸ στόλο τους ἀπὸ τὰ νερά μας. Ὅσοι λοιπὸ νησιῶτες εἴχανε σηκώσει κεφάλι ἀκούγοντας τά λόγια τοῦ Ρούσου ναύαρχου, ἀναγκαστήκανε τώρα νὰ προσπέσουνε καὶ νὰ γυρεύουνε νὰ μαλακώσουνε τὴν Πόρτα μὲ Πρεσβεῖες καὶ μὲ χρηματικό. Τὰ ἴδια τὰ παλιὰ τῶν περασμένων μερικῶν αἰώνων, ὅμως μὲ δίχως σφαγὲς αὐτὴ τὴ φορά, χάρη στὴν Τούρκικη τὴ Ρουσοφοβιά. Οἱ Νυδριῶτες ὡς τόσο παραλίγο νὰ πάθουνε ἄσκημη συφορά, ἐπειδὴ ἀνεβάσαντας αὐτοὶ ρούσικη σημαία στὰ πλοῖα τους, καὶ κοβοντας βόλτες μέσα στὸ Αἰγαῖο, εἴχανε χαλάσει πολλὰ Ὀσμανικὰ πλοῖα, μὲ τρόπο πιώτερο πειρατικὸ παρὰ ἡρωϊκό. Ὥστε χρειάστηκε, λέει, ὅλη ἡ πολιτικὴ κ' ἡ ἀξιωτύνη τοῦ Γεώργη τοῦ Βούλγαρη γιὰ νὰ μποδίσῃ, ἀπὸ τὴ μιὰ τὸ Βελῆ νὰ χτυπήσῃ τὸ νησί, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη τους πατριῶτες του νὰ μισέψουνε κι αὐτοὶ στὰ Ἑφτάνησα, καθὼς μελετούσανε, προβλέποντας δυστυχήματα.

Ξαναρχόμαστε τώρα στὸ Νῖκο Τζάρα. Αὐτὸς πῆγε κ' ἔσμιξε μὲ κάμποσους ἄλλους Καπετανέους φευγάτους ἀπὸ τὴ Ρούμελη ὕστερ' ἀπὸ τὴν ὑποταγή της, καὶ μαζεμένους στὴ Σκιάθο μ' ἑβδομῆντα καταδρομικά. Ἀρχηγὸς ὁ Γιάννης ὁ Στάθας, δεύτερος ὁ Νῖκος ὁ Τζάρας. Ἄλλοι γνωστοὶ Καπετανέοι, ὁ Βλαχαβας κι ὁ Κολοκοτρώνης. Ὅλοι τους ἀπὸ στεριανοὶ πολεμιστάδες γυρισμένοι θαλασσοπούλια. Ἀρχίσανε λοιπὸν πάλε τὄργωμα τοῦ Αἰγαίου, κυνηγῶντας Τούρκικα πλοῖα. Πόλεμος τῆς κακῆς ὥρας, μισὸ ἐγδίκηση, μισὸ πειρατεία.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1807 τοὺς ἔπιασαν τρία Τούρκικα πολεμικά, καὶ δίχως ἄλλο θὰ τοὺς ἀφανίζανε ἐπειδὴ δὲ φαίνεται νὰ γνωρίζανε ἀπὸ πυροπολικὰ οἱ δικοί μας. Γιὰ καλή τους ὅμως τύχη βρέθηκε σιμά τους Ἀγγλικὸ πολεμικό, ποῦ χτύπησε καὶ βούλιαξε τὰ δυὸ Τούρκικα, κ' ἔπιασε τὸ τρίτο. Κ' ἔτσι γλυτώσανε. Παρακίνησε τότε ὁ Σουλτάνος τὸν Ἀλῆ νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ γυρίσουνε στὴ Ρούμελη, γιὰ νὰ πάψῃ τὸ κακό. Καὶ γυρίσανε τωόντις ὅλοι στὰ λημέρια τους. Μόλις ὅμως μπῆκε ὁ καινούριος ὁ

μιουργικῆς δύναμης τῶν μπουρζοάδων: ἄκαρδων χουλιγὰν (*) — τὰ παιδιά τους, πουλημενες πόρνες — τὰ θύματά τους....ὀμορφιά !

Κι ἀπὸ παντοῦ κοιτᾶνε τὰ μισότυφλα, ὀμπιασμένα μάτια τῆς φτώχειας, παντοῦ ἀνεμίζουν τὰ πανουκλιασμένα της κουρέλια, ἀπὸ παντοῦ ἁπλώνονται γιὰ ἐλεημοσύνη μυριάδες βρωμερά, σκελεθρωμένα χέρια....Τί ὀμορφιά !

Στὸ χάος τῆς πείνας μισόνεκρων κορμιῶν, στὸ μαῦρο στρόβιλο τῶν κουρελιῶν στριφογυρίζει ὁ ἀπεξεραμένος σὲ ξεφαντώματα κι ἀρρώστειες κυνικὸς μὲ μὺς ἀδύναμους, μὲ κόκκαλα μαλακισμένα, μὲ μανιακή, ὅλη ἀγωνία δίψα γιὰ ἡδονὲς ἐρεθιστικές, μὲ σβυστὰ μάτια στ' ἀχνὸ πρόσωπο, κάτω ἀπ' τὸ γυμνὸ κρανίο....Εἶν' αὐτὴ ἡ «καινούρια ὀμορφιά ;»

Γυρνάει στὶς πόλεις, σὰν τὸν πλιατσικολόγο στοὺς κάμπους τῆς μάχης, σὰν τὸν ταφογδύτη στὰ νεκροταφεῖα καὶ λέει :

— Ὑπηρετῶ τὴν ὀμορφιά.

Καὶ γονατίζει μπρὸς σ' ἕνα σωρὸ μικρολογήματα καθελογῆς, κρύβεται, γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ γύρω του τὴν ἀσχημιά, πίσω ἀπόνα πλῆθος σωριασμένά μικροτεχνήματα : εἰκονίτσες, παιγνίδια, ἀγαλματάκια καὶ κομψὰ βιβλιαράκια—μικρόχαρους καρποὺς τῶν κόπων ψυχῶν μικρόχαρων. Ὅλα αὐτὰ τὰ εὐτελῆ πράγματα, καμωμένα βιαστικὰ χάρη στὴ μεγάλη ζήτηση, γεμίζουν τὰ σπίτια καὶ τὶς ψυχὲς τῶν κυνικῶν, θαμπώνοντας τὰ μάτια μὲ τὰ παρδαλὰ χρώματα, κουφαίνοντας ταὐτιὰ μὲ τὸν ἀχὸ ἄδειων φράσεων, γαργαλίζοντας εὐχάριστα τὰ μουδιασμένα νεῦρα μὲ τὸ ἐρεθιστικό τους. Πίσω ἀπ' αὐτὰ τὰ μικροπράγματα ὅμως χάνονται, σβύνουν οἱ μορφὲς τῶν μεγάλων δημιουργῶν ὀμορφιᾶς αἰώνιας, ξεψυχοῦν οἱ ἱεροὶ ὕμνοι τῶν ἀλλοτινῶν ποιητῶν, ξεχνιοῦνται τὰ ὀνόματά τους μέσα στὶς χυδαῖες κραυγὲς τῶν ἱερέων τῆς «καινούριας ὀμορφιᾶς», τῶν ὑποταχτικῶν δούλων τῶν μπουρζοάδων.

— Καινούρια ὀμορφιά ! κράζουν οἱ κυνικοί, ἐνῶ βυθίζονται στὸ θαυμασμὸ τῶν μικροτεχνημάτων καὶ ζητοῦν νὰ λησμονήσουν πὼς ἡ ἀθάνατη ὀμορφιὰ εἶναι στὴν ἀγάπη κι ὄχι στὴ φιληδονία· στὴν πράξη, ὄχι στὴν ἀνάπαυση· στὸ ψήλωμα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, στὴν ἐνσάρκωση τοῦ ἰδανικοῦ.

Οἱ μπουρζοάδες ἔσκισαν τὶς μικρὲς ψυχές τους σὲ μικρὰ κομμάτια, ποὺ τὰ κομματιάζουν ξανὰ πάντα κ' ἔτσι ζοῦν κομματιαστὰ μέσα στὴ γοητεία τῶν μικροδιασκεδάσεών τους.

Στὸ μεταξὺ τρέχει παντοῦ τριγύρω τους πάντα συχνότερο, πάντα πλουσιώτερο τὸ πορφυρὸ αἷμα τοῦ γίγαντα ποιητὴ ποὺ ἔπλασε ὅλους τοὺς θεοὺς κοντὰ στὸν Προμηθέα, τὴ Μοίρα καὶ τὸ Φοίνικα, τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Σατανᾶ, τὸ Φάουστ καὶ τὸν Ἀχασοῦάρο, χιλιάδες μύθους, θρύλλους καὶ τραγούδια ! Τρέχει τὸ αἷμα ἐκείνου ποὺ τὴν πλάστρα δύναμή του δὲν τὴν ξεπέρασε ὡς τὰ σήμερα κανεὶς ἀκόμα.

Δόσαμε τὄνομα τῶν ἀθάνατων σ' ἐκείνους, πόνιωσαν νὰ μᾶς ἀποδώσουν μ' ἀτλότητα καὶ μ' ὀμορφιὰ τὶς μεγάλες δημιουργίες τοῦ λαοῦ. Τὸ λαὸ ὅμως — αὐτὸν τὸν πρῶτο πλάστη τῆς ὀμορφιᾶς σὲ δύναμη καὶ σὲ καιρό ! — τὸν κατεβάσαμε σὲ ὄργανο τῆς πλεονεξίας μας, τοῦ ληστέψαμε τὴ δύναμη παραμορφώσαμε τὴν ἀθάνατη ψυχή του — καὶ τώρα ἔρχονται οἱ κυνικοὶ καὶ βεβαιόνουν :

— Ὁ λαὸς εἶναι χυδαῖος καὶ μωρός, σκληρὸς καὶ διεφθαρμένος !

Παρατήρησαν σωστὰ πὼς σὲ μιὰ ξένη χώρα καθένας βλέπει μόνο ἐκεῖνο ποὺ ἔφερε μέσα του μαζί του.

Οἱ κυνικοὶ ποὺ μιλοῦν γιὰ τὸ λαὸ ἔτσι, ἔχουν στὰ μάτια τους τὰ πλήθη ἐκεῖνα τῶν ἐκφυλισμένων, ποὺ ἀνάθρεψαν πολυάριθμα οἱ ἴδιοι στὴ ζωὴ καὶ ποὺ στέκονται σιμότερά τους καὶ τὰ νιώθουν καλλίτερα ἀπὸ τὸ λαό, ἀκατανόητον γι' αὐτοὺς μὲ τὴν κρυμμένη βαθυὰ μέσα του, παρθενικὴ πνευματικὴ ζωή του....

Ὁ λαὸς μποροῦσε νὰ παντήσῃ στοὺς κυνικοὺς μαζὶ μὲ τὸν Ἰώβ :

— «Ὅ,τι ξέρετε, τὸ ξέρω κ' ἐγώ· καὶ δὲν εἶμαι μικρότερός σας. Ὅμως ποθοῦσα νὰ μιλήσω στὸν Παντοδύναμο καὶ ποθοῦσα νὰ φιλονεικήσω μὲ τὸ Θεό».

Σήμερα ἀρχινᾶ ὁ λαὸς νὰ παίρνῃ συνείδηση τῆς δύναμής του καὶ τοῦ δίκιου πόχει στὴν ἐλευθερία, ὀρθώνεται, ζητάει νὰ σπάσῃ τὰ δεσμά του, ἐνῶ οἱ κυνικοὶ κρύβουν τὸ κεφάλι ἐνώπιό του καὶ μὲ γλώσσα ποὺ τραυλίζει ἀπὸ τὸν τρόμο λένε μεταξύ τους :

— Οἱ βάρβαροι ἔρχονται... Ὁ πολιτισμὸς εἶναι σὲ κίνδυνο....ὁ πολιτισμός μου....

Ψευτιά, συκοφαντία κάθε λόγου, κυνισμὸς μονάχα.

Εἶν' ὁ πολιτισμὸς ἀγάπη σας καὶ πάθος, εἶναι ἡ θρησκεία σας αὐτὸς καὶ τὸ ἱερό σας ;

Δέστε, ὁ λαὸς διψάει γιὰ πολιτισμό, μάχεται ἴσα ἴσα γιὰ τἀπόχτημά του· ἐσεῖς ὅμως ποῦ εἶστε ;

Ἢ τρέμετε νὰ λάβετε μέρος στὸν ἀγώνα γιὰ τὸ ξαναγέννημα καὶ τὴν ἐλευθερία τοῦ πνεύματος, ἢ σμίγετε μὲ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ ἐναντίον τοῦ πολιτισμοῦ.

Λέτε ψέμματα ὅταν λέτε πὼς τὸν ἀγαπᾶτε· δὲν ἀγαπᾶτε τίποτε, δὲν ξέρετε οὔτε τὸν ἑαυτό σας νἀγαπᾶτε.

Γδυμνοὶ εἶστε γεννημένοι ὅλοι σας καὶ γδυμνοὶ ζῆτε, καμμιὰ ψευτιὰ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ κρύψῃ τή ἄσχημή σας γδύμια.

Ἂς εἴχατε γεννηθῆ τίμιοι ἄνθρωποι ἢ καλλίτερα ἂς μὴν εἴσαστε διόλου γεννημένοι, γιὰ νὰ μὴ βεβηλώνετε τὴν ὑψηλὴ τραγωδία τῆς ζωῆς μὲ τὸ ἀνακάτωμά σας !

Καὶ γιὰ ὀμορφιὰ καλλίτερα νὰ μὴ μιλᾶτε : μπορεῖτε νὰ βιάζετε, μὰ ὄχι νὰ γονιμοποιῆτε !

Ἡ ἐλευθερία ἀγαπάει τὴν ὀμορφιὰ κ' ἡ ὀμορφιὰ ἀγαπάει τὴν ἐλευθερία.

Σεῖς ὅμως — εἶστε ἐλεύθεροι ;

Εἶστε ὡραῖοι ;

(Στἄλλο φύλλο τελιώνει)

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗΣ

(Μετάφραση Πέτρου Βασιλικοῦ)

*) Μ' αὐτὴ τὴ λέξη, ποὺ κατὰ πρῶτο σημαίνει ἐκεῖνον ποὺ κἄνει ἀσχημιὲς στοὺς δρόμους, οἱ ρούσσοι ἐπαναστάτες ὀνόμαζαν κάθ' ἐχτρὸ τῆς ἐπανάστασης, ποὺ τὴν πολεμοῦσε φανερὰ στοὺς δρόμους, σκοτώνοντας ἑβραίους, χτυπώντας φοιτητές, βρίζοντας τοὺς μορφωμένους κλπ. Σ. Μ.

χρόνος, καὶ ξανάρχισε πάλε νέο κίνημα, ἀπ' ἐκεῖνα τὰ μισὰ κι ἀκανόνιστα, μὰ ἁγιασμένο πάντα, μὲ τὸ μαγικὸ τὸ στοιχεῖο τοῦ ἡρωϊσμοῦ ποῦ ἀνταμώνουμε τώρα σὲ κάθε βῆμα τῶν ἀδαμαστων ἐκείνωνε λιονταριῶνε.

§ 13

Παπαθύμης Βλαχάβας.

Τὸ γνώριζε ὁ ἀκοίμητος αὐτὸς ἀρχηγὸς πῶς ὁ Ἀλῆς ἀφορμὴ πάλε πρόσμενε γιὰ νὰ χτυπήσῃ τοὺς Καπετανέους τῆς Ρούμελης, καὶ νὰ τοὺς ἀδυνατήσῃ ὁλότελα. Τοὺς μαζεύει λοιπὸ σὲ σύνοδο, καὶ σκαρώνουνε νέο κίνημα Συναγροικηθήκανε μάλιστα ὄχι μονάχα μὲ μερικοὺς ἄλλους ἀρχηγοὺς τῆς γειτονιᾶς παρὰ καὶ μὲ τοὺς Τούρκους τῶν Τρικάλλων καὶ τῆς Λαρισσας. Ἀχαμνὰ λοιπὸν ὀργανισμένο κίνημα καὶ τοῦτο. Πρῶτο, ποῦ δὲν εἴτανε γενικό. Δεύτερο, ποῦ ἀπόβλεπε τὸν Ἀλῆ μονάχα. Τρίτο καὶ πιὸ σπουδαῖο, ποῦ ζητοῦσε τὴ συμμαχία τῶν Τούρκων. Πρῶτοι λοιπὸν οἱ Τοῦρκοι τραβηχτήκανε ἄμα προδόθηκε τὸ μυστικὸ στὸν Ἀλῆ. Μὰ καὶ δικοί μας κάμποσοι ἀκολουθήσανε τοὺς Τούρκους, κ' ἔμεινε ὁ Βλαχάβας μὲ μερικούς. Ἀφίνει τὸν ἀδερφό του τὸ Θεόδωρο μὲ ἑξακόσους στὴν Καλαμπᾶκα, καὶ τρέχει κατὰ τὸν Ὄλυμπο νὰ βρῇ βοηθούς. Τοὺς ἑξακόσους τοὺς χτυπάει ὁ Μουχτάρης, καὶ πέφτουνε ὅλοι τους. Τοὺς ἔγδαρε τὰ κεφκλια, κ' ἔστειλε τὸ δέρμα τους ἁλατισμένο στὸ γέρο του ὁ Μουχτάρης. Κατεβαίνει κατόπι ὁ Παπαθύμης μὲ πεντακόσους, μὰ εἴτανε ἄργα. Ἄλλο καταφύγιο δὲν τοῦμνησκε τώρα, παρὰ ἡ θαλασσα πάλε. Πάλε λοιπὸν ἀρχινήσανε τὰ παλιά, κ' ἔπαθε ἡ τούρκικη ἡ ναυτιλία φοβερὲς ζημιές. Μ' ἄλλους λόγους ἀπὸ Ἀλῆπασαδικος πολεμος ἔγινε τούρκικος, καὶ μάλιστα θαλασσοκλέφτικος τουρκοπόλεμος, νὰ μὴν ποῦμε πειρατικός. Καὶ τὸ πιὸ λυπερό, οἱ σφαγὲς ποῦ ἔκαμαν οἱ ἡρῶοι ἐκεῖνοι στὰ παράλια τῆς Θεσσαλίας χαρχτηρίζουνται ἀπὸ τὸ δίκιο καὶ φρόνιμο Σαθα «ἀπανθρωπότατες». Ο ἱστορικὸς ὅμως ποῦ ἀκολουθοῦμε, τσιμουδιὰ καὶ γιὰ δαῦτα.

Σκύλιαζε ὁ Ἀλῆς μὲ τὸ «Διαβολόπαππα», καθὼς τὸν ὀνόμαζε. Ἔβαζε κι ὁ Σουλτάνος τὸν Πατριάρχη νὰ τοῦ μηνήσῃ πῶς ἂν τραβηχτῇ στὰ λημέρια του θὰ συχωρεθοῦνε οἱ ἁμαρτίες του. Τέλος ἔβγαλε καὶ φερμάνι ποῦ τοὺς ἔδινε ὅλους ἀμνηστεία.

Πείθεται ὁ Βλαχάβας, καὶ γυρίζουνε ὅλοι στὸν τόπο τους. Ζήτησε τότες ὁ Ἀλῆς νὰ καταφέρῃ τοὺς συντρόφους του νὰ τοῦ παραδώσουνε τὸ Βλαχάβα, μὰ ἀποτυχόντας, κατάφυγε σ' ἄλλο μέτρο πιὸ σύφωνο μὲ τὸν πρόστυχο χαραχτήρα του. Πλαστογράφησε γράμμα ἀπὸ τοὺς Λαζέους τάχα, καὶ τὸν ἔπιασε ἐκεῖ ποῦ τὸν προσκαλοῦσε τὸ γράμμα.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀνοικονόμητου ἐκείνου ἱερέα στάθηκε στἀλήθεια μαρτυρικός. Δὲν εἶναι ἴσως τῆς ἐπαρχίας μας ἡ περιγραφή του. Εἶναι ὅμως τῆς ἐπαρχίας μας νἀναφέρουμε μὲ θλίψη βαθειά, πῶς μ' ὅλο τὸν ἡρωϊσμὸ ποῦ ἔδειξαν οἱ ἀνθρῶποι ἐκεῖνοι καὶ στὴ ζωή τους κι ὅτα βλέπανε θάνατο ὀμπροστά τους, δὲ δυνηθήκανε ν' ἀφήσουνε τὰ ὀνόματά τους στὴν ἱστορία μ' ἕνα χαραχτήρα, ποῦ νὰ πῆς πῶς πάντα κυνηγούσανε ἕνα τελειωτικὸ σκοπό, τἀληθινὸ τὸ συφέρο τοῦ τόπου τους· παρ' ἄλλαζαν καὶ πολιτική, καὶ σκοπό, καὶ μέσα, καὶ φίλους, κ' ἐχτρούς, κατὰ τὸν καιρὸ ποῦ φυσοῦσε. Ἂν εἴτανε ὁ καιρὸς τότες φουρτουνιασμένος, ἀπὸ ποῦ ἀλλοῦ θὰ φαινότανε ὁ γνωστικὸς ὁ καπετάνιος ;

(ἀκολουθεῖ) ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στὴ φιλολογικὴ καὶ κριτικὴ ἐπιθεώρηση τοῦ Παρισιοῦ «Isis», ὁ κ. Ary René d' Yvermont κρίνοντας τὶς «Ἀλυσίδες» τοῦ Ταγκόπουλου, τελιώνει ἔτσι :

«Cet essaï dramatique est riche d' action et de philosophie, il peut-être qualifié d' art nouveau, puisque l' auteur réussit à donner aux foules, du haut de la scène, l' enseignement des vertus civiques.

Il y a de grandes qualités dans l'oeuvres de m. Tangopoul s nous devons la suivre, car elle nous réserve des surprises agréables, qui seront peut-être, des chefs-d' oeuvres.

«ISIS» (Mai 908, p. 27 – 28).

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιὰ τὸ λαὸ καὶ δέχεται καταθέσεις ἀπὸ **μιὰ δραχμὴ** *κι' ἀπάνω.*

Σοῦ πληρώνει τόκο 4 ½ % καὶ σοῦ δίνει πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσεις εἴτε ὅλα εἴτε μέρος ἀπ' αὐτά.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἡ ἑταιρία «Οἴνων καὶ οἰνοπνευμάτων» δημοσιεύει στὶς διάφορες φημερίδες ὁδηγίες γιὰ τὸ μεταχείρισμα τοῦ οἰνοπνεύματος γραμμένες στὴ δημοτικὴ γλῶσσα.

— Νά μιὰ καλὴ ἀρχή, κ' ἕνα καλύτερο ἐπιχείρημα σ' ὅσους λένε πὼς ὁ λαὸς νιώθει τὴν καθαρεύουσα.

— Ὁ κ. Φιλάρετος εἶπε τὸ λογάκι του κι αὐτὸς γιὰ τοὺς μαλλιαροὺς στὴ φημερίδα του.

— Γνωστὸ εἶναι πὼς ὁ κ. Φιλάρετος ἔχει τὶς ἰδέες τοῦ Μιστριώτη, καὶ πὼς θαμάζει τὴν «Ἀττικὴν διάλεκτον», καὶ ἐργάζεται γιὰ νὰ τὴν ξαναφέρει. Πολὺ τρομερὸς ριζοσπάστης αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος.

— Οἱ «Ἀθῆναι» τοῦ Πώπ γράψανε κοντὰ στ' ἄλλα καὶ τοῦτο. Πὼς τάχα «ἡ προπαγάντα τοῦ μαλλιαρισμοῦ διαθέτει χρήματα ἄφθονα καὶ διεισδύει πανταχοῦ».

— Μὰ ἂν αὐτὸ εἴτανε ἀληθινό, θὰ οὔρλιαζε ἐναντίο μας ὁ Πώπ ;

— Ὁ Γ. Χατζιδάκης κόβεται πὼς ὁ Ψυχάρης ἔβρισε τὸ ἔθνος, γιατὶ τόλμησε κ' εἶπε πὼς οἱ δασκάλοι δὲν ἔχουνε μήτε νοῦ μήτε καρδιά.

— Διαβάζοντας κανεὶς τὰ ἄρθρα τοῦ Χατζιδάκη ἀμέσως πιστέβει πὼς ὁ Ψυχάρης εἶναι πολὺ καλὸς καὶ πολὺ καλοπροαίρετος ἄθρωπος, γιὰ νὰ πεῖ τόσα μονάχα γιὰ τὸ ἄμυαλο δασκάλικο συνάφι, ποὺ ξεπετάει ἀπὸ μέσα του μὲ τὸ σωρὸ τοὺς Χατζιδάκηδες.

— Ὁ Χατζιδάκης μᾶς λέει ἀκόμα καὶ τοῦτο : «Παύσατε τὸν ἀνίερον ἀγῶνα».

— Μὰ γιατὶ ὁ ἀγώνας μας εἶναι ἀνίερος ; Ἐπειδὴ τοῦ δίνουμε ἀφορμὴ νὰ λέει τοῦ κόσμου τὶς ἀνοησίες, καὶ νὰ μετανοεῖ γιὰ δαῦτες κατόπι ;

— Ὁ φιλελεύτερος διευθυντὴς τῆς «Ἑστίας», δήλωσε καθαρὰ πὼς δὲν εἶναι μήτε μὲ τοὺς Μαλλιαρούς, μήτε μὲ τὸ Μιστριώτη. Εἶναι μὲ τὸν ἑαυτό του, κι αὐτὸ φτάνει. Ἂς ἡσυχάσει τὸ λοιπὸν κι ἂς μὴν ταράζεται τὸ πανελλήνιο.

— Ὁ Γιάνναρος, ὁ Καλαποθάκης, ὁ Γιολντάσης, ὁ Κανελλίδης, ὁ Κοκοράβας καὶ οἱ λοιποὶ φημεριδογράφοι, γράψανε ἄρθρα καὶ τονίσανε πὼς «φθείρωμεν τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα τῆς φυλῆς».

— Φαντάσου, τόσοι σοφοὶ ἄθρωποι νὰ δουλεύουνε γιὰ δαύτη ὁλημερίς, καὶ νὰ ἐρχόμαστε ἐμεῖς, οἱ ἄθλιοι, νὰ τοὺς τὴ χαλᾶμε ! «Ἀνήκουστον πρᾶγμα !»

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. *Χ. Φραμ.* Ὁ κ. Ταγκόπουλος λείπει ἀπὸ μέρες σὲ ταξίδι. Σὲ λίγο ποὺ θὰ γυρίσει θὰ λάβεις ἀπάντηση καὶ μεῖνε ἥσυχος.—κ. *Φώτη Ἀνασ.* Δὲν κάνει, γιατὶ ἔχει μέσα πολλὲς βρισιές. Μὴ χαλᾶς τὸ κέφι σου ὡς τόσο. Στ' ἄλλο φύλλο δημοσιεύουμε ἄρθρο τοῦ Πέτρου Βλαστοῦ γιὰ τὸν Ξενόπουλο, ποὺ τώρα τελευταῖα τοῦ χαλάει τὰ μεγάλα σκέδια «τὸ φάσμα τοῦ Ψυχαρισμοῦ !»—κ. *Ἄτυχο.* Στεῖλτο, βρὲ ἀδερφέ, στὰ «Παναθήναια» νὰ τ' τὸ δημοσιέψουνε. Τί μᾶς πιλατεύεις ἐμᾶς ; Σοῦ εἴπαμε καὶ σοῦ ξαναείπαμε πὼς δὲν κάνει γιὰ τὸ «Νουμᾶ».

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο (δρόμος Ζήνωνα 2) πουλιοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικό, τἀκόλουθα βιβλία τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τὄνειρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι»—τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννηση— τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης», «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες»—τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιές μου»—τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἀνεχτίμητο» (δράμα)—τοῦ ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα» —τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινούρια» —τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιά»—τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» καὶ «Ὁ Ἄσωτος» (δράματα)—τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνης καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτιερίδη)—τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περγιαλίτη)—τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «ὁ Αἴας» (μετάφρ. Ζήσιμου Σίδερη).

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαμόσκου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό

Τοῦ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «Ἴαμβοι καὶ Ἀνάπαιστοι»—«Τρισεύγενη» —«Γράμματα»—«Ἀσάλευτη Ζωή», 6 δρ. ἀντὶς 12 ποὺ πουλιοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Γιὰ τὶς ἐπαρχίες 6,50 καὶ γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ 7 φρ. χρ. δίχως ἄλλο ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά. — Ὁ «δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», 3 δραχμές. «Ὁ θάνατος τοῦ Παληκαριοῦ» δρ. 1.

Τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα.» δρ. 2.

Τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλουτολογία (Δρ. 1) — Κριτικὴ ζοῦ ἄδολου λογισμοῦ τοῦ Κάντ (δρ. 1) — Τὸ δασμολογικὸ ζήτημα στὴν Ἀγγλία (λεφτὰ 50)

Τοῦ ΛΕΑΝΤΡΟΥ Κ. ΠΑΛΑΜΑ τὰ «Πρῶτα τραγούδια» δρ. 1.

Τοῦ ΕΡΜΟΝΑ «τῆς Ζωῆς» δρ. 1.

Τοῦ ΕΛ. ΓΙΑΝΙΔΗ «Γλῶσσα καὶ Ζωὴ» δρ. 2.

Τῆς κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ σαλονιοῦ» δρ. 1.

Τοῦ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ «Τὸ Μπαμπάκι» δρ. 1.

Τοῦ ΨΥΧΑΡΗ ὅλα τὰ ἔργα ἀπὸ δρ. 4 ὁ τόμος.

Τοῦ Γ. ΣΚΛΗΡΟΥ «Τὸ κοινωνικό μας ζήτημα» δρ. 0,50.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1908

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

			30 Ἀπριλίου 1908	31 Μαρτίου 1908
Ταμεῖον	Εἰς μεταλλικὸν	Δρ.	3,061,443 11	3,033,468 48
	Εἰς Τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπέζης	»	204,485.—	322,375.—
	Εἰς κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα	»	1,278,914.—	1,073,836.—
Ἐξωτερικὸ λ/σμοί.	Ἀντίτιμον μεταλλικοῦ εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν	»	43,647,716.—	45,099,589.92
	Προϊὸν ἐκδοθέντ Ἐθν. Δαν εἰς γρ. Ἑλλ. Σιδ 4% τοῦ 1902	»	4,025,683.83	4,548,170.83
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ ἀναγ κυκλοφ. Τραπ. Γραμμ.		»	63,778,575.42	63,778,575.42
» πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διδράχμων καὶ μονοδράχμων.		»	10,500,000.—	10,500,000.—
Ὁμολογίαι ἐθνικῶν δανείων	Εἰς χρυσὸν . . . Δρ. 24,709,175.—			
	Εἰς Τραπ. Γραμμάτια . » 34,3 0,200.—	»	59,019,375.—	59,019,375.—
Ἔντοκα γραμμάτια Ἑλλην. Δημοσίου εἰς τραπεζ. γρ/τια.		»	1,000,000.	
Προεξοφλήσεις		»	24,454,113.57	25,304,603.30
Καθυστερήσεις προεξοφλήσεων		»	3,007,048.43	2,948,085.03
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ/σμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρηματογράφων.		»	16,581,246.29	16,052,237.80
Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		»	4,542,763.23	6,002,852 52
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ/σμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ		»	67,727,995.90	67,62 ,227.06
Δάνεια εἰς δήμους, λιμένας καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα.		»	43,865,019 61	43,649,242.44
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας		»	15,505,814.65	15,121,962.35
Καθυστερήσεις χορηγήσεων εἰς γεωργοκτημ.		»	4,626,681.11	4.626,097.19
Μετοχαὶ εἰς ἐγχωρίους ἑταιρείας		»	4,662,218.—	4,662,218.—
Συμμετοχὴ εἰς Τράπεζαν Κρήτης		»	1,250,000.—	1.250,000.—
Ὁμολογίαι λαχ. δαν. Ἐθν. Τρ τῆς Ἑλλάδος 2 1/2 % εἰς τρ. γρ.		»	805,190.—	805,390.—
Καταστήματα Τραπέζης καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων		»	8,840,359.—	8,850,519.05
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς		»	2,979,217 60	2,971,732.13
Ἔξοδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς Τραπεζ. Γραμματίων).		»	1,478,218.77	1,474,686.37
Διάφοροι λογαριασμοὶ		»	1,552,943.80	2,637,210.07
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ		»	3,465,072.67	1,766,134.05
Λ/σμὸς ἐξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη Τραπεζ. Γραμματίων		»	1,290,240.—	1,290,240.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας		»	800,000.—	800.000.—
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς Τραπεζικὰ Γραμμάτια)		»	200,000 —	200,000.—
Διάφορα		»	1,008,742.80	858,737.74
		Δραχ.	395,159,077 79	396,270,565.75

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικὸν κεφάλαιον.		Δρ.	20,000 000.—	20,000,000 —
Ἀποθεματικὸν κεφάλαιον τακτικὸν καὶ ἔκτακτον		»	13,500,000,—	13,500,000. -
Τραπεζικὰ Γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ:		»		
α') διὰ λογαριασμὸν τῆς Κυβερνήσεως.	Δρ. 63,778,575,42			
β') » » τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.	» 53,110,862.18	»	116,889,437.60	119,154,324.43
Κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα		»	10,500,000.—	10,500,000. —
Καταθέσεις ἄνευ τόκου εἰς μεταλλικὸν		»	6,958,616.42	8,079,180.65
Καταθεσεις ἄτοκοι		»	17,298,183.72	1[illegible],515,581.69
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι		»	1,1[illegible]0,326,28	1,149,968.23
Μερίσματα πληρωτέα		»	265,560.—	358,.065—
Καταθέσεις Δημοσίου πρὸς χορήγησιν δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ' Νόμον		»		
Διεθν. Οἰκονομ. Ἐπιτροπὴ λ/σμὸς καταθ. ἐκ δημ ὑπεγγ. προσόδων.	Εἰς χρυσὸν Δρ. 765,711.16 Εἰς τρ.γρ. » 8,384,346.41	»	9,150,057.57	7,900,806.65
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν Δανείων εἰς χρυσόν		»	10,641 80	5.894.30
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς τρ. γραμ.		»	263,753.62	31 ,055.12
Καταθεσεις δημοσίου εἰς χρυσὸν		»	541,686.93	2,386,279,54
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια κατὰ τὸν Νόμον ,ΒΨΕ'		»	14,331.48	714,331.48
Ἔντοκοι κατ θέσεις Δημ. εἰς χρυσ. διὰ τὴν κατάσκ. τοῦ Σ.Π.Δ.Σ.		»	4,025.683.83	4,548,170 83
» » » » τρ. γραμμ. » » »		»	92,709,21	91,699.21
Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ		»	113,616,361.93	112,685,284,39
Λαχειοφόρον Δάνειον Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	42,449,880.—	42,449,880.—
» » » 2 1/2 εἰς τραπεζ. γραμμάτια		»	20.476,000.—	20,476,000.—
Ὑπηρεσία Λαχεοοφόρου δανείου Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	1,385,066.—	1,677,632.—
» » » 2 1/2 % εἰς τραπεζ. γραμμάτια		»	20 ,492 50.	230,430.—
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου.		»	10,772,217.89	10,757,818.58
Διάφορα		»	5,615,071.01	5,776,163.65
		Δραχ.	395,159,077,79	396,270,565.75

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Μαΐου 1908.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ